

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Alexandr Veliký a jeho tažení na Blízký východ

Věra Novotná

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

Alexandr Veliký a jeho tažení na Blízký východ

Věra Novotná

Vedoucí práce:

Mgr. Kateřina Šašková Th.D.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016

.....

Obsah

1	Úvod	1
2	Období před nástupem k moci.....	3
2.1	Makedonie a její situace před nástupem Filipa II.....	3
2.2	Filip II. Makedonský.....	4
2.3	Alexandrovo mládí a první vojenské zkušenosti	6
3	Vláda Alexandra Makedonského.....	9
3.1	Výprava proti Persii	10
3.1.1	Dáreios III. a počátek tažení proti Persii.....	10
3.1.2	Bitva u Gráníku	11
3.1.3	Bitva u Issu.....	13
3.1.4	Obléhání Tyru a Gazy	14
3.1.5	Alexandrie a pobyt na území Egypta	17
3.1.6	Bitva u Gaugamél	18
3.1.7	Dáreiův útěk, zisk Babylónu a Sús	20
3.1.8	Výprava do Persepole.....	20
3.1.9	Dáreiova smrt a odsouzení zajatců	21
3.2	Boje v Sogdiáně	23
3.3	Tažení do Indie	24
3.4	Alexandrův návrat a smrt v Babylóně	26
3.5	Shrnutí Alexandrovny vlády.....	28
4	Situace po smrti Alexandra Velikého	29
5	Závěr.....	31
6	Bibliografie	33
7	Resumé.....	37
8	Přílohy	38
8.1	Seznam příloh.....	38
8.2	Přílohy	39

1 Úvod

V dobách před naším letopočtem nebyla Makedonie dlouho výraznou zemí. Její rozkvět a vzrůst přišel s nástupem Filipa II. Makedonského a poté jeho syna Alexandra Makedonského, jenž je známý také pod jménem Alexandr Veliký. Územní rozmach, který započal Filip II., když spojil Řecko a nastínil další plány proti Persii, byl v makedonských dějinách dosud nevídaný. Alexandrův otec se také zasloužil o naprostou přeměnu makedonské armády a jejího bojového výcviku. Tato reforma přinesla největší užitek Alexandrovi, který se svou armádou došel až do Indie. Za svůj krátký život svedl mnoho bitev, z nichž byla většina vítězných, a mohl tak být právem pokládán za plnohodnotného vojevůdce. Hlavním nepřítelem se Alexandrovi stal perský král Dáreios III., který se však svou osobností nemohl Alexandrovi rovnat. Po smrti Dáreia našel Alexandr svého dalšího nepřítele v indickém vládci Pórovi, s nímž však svedl pouze jedinou bitvu ihned při svém vstupu do Indie.

Hlavními zdroji v mé práci jsou díla historických autorů, kterými jsou Arriános, Plútarchos a Curtius Rufus. Historikové se ve většině informací shodují a vzájemně doplňují, a proto jsem měla možnost podat některé jejich informace detailněji. Arriánovo dílo, které nese v originále název „Alexandru anabasis“, vyšlo v českém jazyce pod názvem Tažení Alexandra Velikého a obsahuje popis tažení od roku 334 př. n. l. až do Alexandrově smrti roku 323 př. n. l., na českém překladu díla se podílel Jaromíl Bělský. Dalším významným antickým autorem byl Plútarchos, snad nejpłodnější řecký autor. V jeho životopisech lze najít mnoho zajímavého o mnoha velkých osobnostech. Ve druhém díle Plútarchových životopisů najdeme životopis nejen Alexandra Velikého, ale i dalších 15 významných historických osobností. Dvojici antických autorů doplňuje svým dílem Curtius Rufus, římský spisovatel a historik, který podává řadu událostí v osobitějším světle. Tato stěžejní díla jsou poté doplněna publikacemi novodobých autorů zabývajících se životem Alexandra Velikého. Pro doplnění své práce jsem použila také odborné články ze serveru JSTOR. Co se týká přepisů řeckých jmen a názvů, držela jsem se publikace Václava Bahníka a kol., Slovník antické kultury. Ale ne všechna jména a názvy v ní byly obsažené. U těchto jmen jsem poté čerpala z přepisů použitých v překladech děl autorů Arriána a Plútarcha.

Cílem mé práce je představit čtenářům průběh tažení Alexandra Velikého a nastínění jeho vojenské strategie. Druhotným cílem bylo shrnutí informací antických autorů, aby čtenář získal ucelený pohled na historickou postavu

Alexandra Velikého. Zabývat se tak budu obdobím před nástupem Alexandra na trůn a vládou jeho otce, následovat budou jeho jednotlivá tažení, která se svou armádou podnikl, a v závěru jen nastíním situaci po jeho smrti, neboť následné boje Alexandrových velitelů – diadochů – a nástup řečtiny společně s následným obdobím helénismu by jistě zasloužily další podrobné shrnutí informací. Tyto kapitoly by však svým rozsahem přesáhly vymezený rozsah bakalářské práce.

2 Období před nástupem k moci

2.1 Makedonie a její situace před nástupem Filipa II.

Makedonie, která se nalézá na sever od Řecka a je od něho oddělena pohořím Olymp, byla v jádru úrodnou rovinou, jíž protékaly tři řeky. Na severu se nacházely hory, které obývaly bojovné kmeny, v jejichž čele stál místní kníže a náčelník. Tyto kmeny byly převážně ilyrského, thráckého a řeckého původu.¹

Prameny označují jako prvního panovníka Makedonie Perdikka I., který založil rod Temenidů. Tento rod se také nazývá dynastií Argeadů, jelikož Perdikkás pochází z města Argos ležícího na Peloponésském poloostrově. Nejen tato genealogie dokazuje jasný cíl Makedonie. Tyto odkazy na řeckví měly dokázat, že Makedonie není barbarským státem, ale patří do řeckého světa a kultury. V průběhu řecko-perské války si perský vojevůdce Mardonios podmanil thrácké kmeny a makedonský král Amyntás I. byl nucen uznat perskou nadvládu a stát se jejím spojencem. Jako další se na makedonský trůn dostal Alexandr I., který se věnoval těžbě stříbra a ražení prvních makedonských mincí, které měly být symbolem vzestupu státu.²

Makedonie se ale v tomto období stala účastníkem tzv. Peloponéské války, o jejímž začátku historik Thúkýdídés píše:

„Začali ji Athéňané a Peloponésané zrušením smlouvy o třicetiletém míru, který uzavřeli po dobytí Euboje... Za nejpravdivější důvod, i když se o něm nejméně mluví, považují vzrůst moci Athén, který vyvolal takové obavy, že je dohnaly k válce.“³

V následujících letech se vystřídal hned několik panovníků, z nichž byl nejvýznamnější Amyntás III. Tento vládce stabilizoval zemi a upevnil svou moc. Tu po něm převzal nejstarší ze synů Alexandr II., který se rozhodl ovládnout Thesálii, což se mu nepodařilo. Thesálie měla mocného spojence – Théby. Théby se s Makedonií dostaly do konfliktu za vlády Perdikka III. a po vzájemné bitvě byl zajat Perdikkův bratr Filip, který se později stal vládcem Makedonie.⁴ Předtím než se Makedonie vymanila z postupného útlaku Řecka, které profitovalo z makedonské neschopnosti zvládnout organizaci vývozu potravin, kovů a dřeva, byli vládci Makedonie zpočátku proti Řecku. Řecko a celá Makedonie byly v té době rozdrobeny na několik městských států, které spolu v určitých časech válčily a jindy zase uzavíraly smlouvy. Na počátku své vlády se

¹ GRANT M., *Klasické Řecko*, str. 261.

² RYCHLÍK J., KOUBA M., *Dějiny Makedonie*, str. 19-20.

³ THUKYDIDES, *Dějiny peloponéské války*, str. 9.

⁴ RYCHLÝ J., KOUBA M., *Dějiny Makedonie*, str. 20-21.

Filip II. zmocnil stříbrných dolů v oblasti Pangajského pohoří a díky nim mohl později dotovat svou armádu.⁵

2.2 Filip II. Makedonský

Makedonie vstupuje výrazně do řeckých dějin v letech 359–355 př. n. l., kdy si Filip II. pojistil své usednutí na trůn, o nějž byl nucen bojovat s mužem, kterého prosazovaly řecké Athény. Po zisku makedonského trůnu zavedl Filip II. armádní reformy.⁶ Hlavní změnou bylo přesunutí hlavní útočící síly z pěchoty na jezdeckvo. Tímto se odlišil od zavedeného systému řecké armády. Dalším zásahem do vojenského stereotypu byla změna zbraně. Každý z Řeků nosil typický krátký meč, v době Filipa II. se každý Makedonec pyšnil *sarisou*.^{7, 8} Makedonskou falangu tvořilo šestnáct mužů. Oproti řeckému modelu měli mezi sebou nepatrný rozestup. Díky tvrdému výcviku se také makedonská falanga dokázala rychleji pohybovat. Základní rozestavení tvořilo osmadvacet řad, které byly z obou stran chráněny jezdeckvem.⁹ Také komunikace v samotné armádě byla promyšlená. Vzhledem k velkému počtu vojáků bylo nutné vymyslet strategii předání informace na dlouhé vzdálenosti. K tomuto účelu sloužily signální dýmy a ohně. V případě oddílu se vojáci dorozumívali pohybem kopí, hlasovým rozkazem či trubkou.¹⁰ Hierarchie Filipovy armády byla důkladná. V čele stál sám král, po jeho boku stálo několik stovek poradců a generálů. Následovalo jezdeckvo a těžká pěchota, která se dále dělila na několik praporů.¹¹ Makedonská armáda byla pečlivě budována i z psychologického hlediska. Základ tvořila jasná představa o silných i slabých stránkách vojáků. Do posledního detailu byl naplánován i výcvik. Lze říci, že tento vojenský model byl tím nejlepším, jaký mohl být v dané době vytvořen.¹²

Odlišení se od řecké armády nahrává faktu, podle kterého nebyli Makedonci považováni za Řeky. Tato otázka byla v době Filipovy vlády žhavým tématem. Od Řeků se Makedonci odlišovali i řečí, které rozuměli jen oni.¹³ Na druhé straně myšlenku, že Makedonci jsou Řeky, podporoval mýtus, který za

⁵ GRANT M., *Klasické Řecko*, str. 261–262.

⁶ DUPUY E., DUPUY T. N., *Historie vojenství: Harperova encyklopedie. Od roku 3500 př. Kr. do roku 1700*, str. 58.

⁷ Jednalo se o kopí, které bylo dlouhé až 4 metry (DUPUY E., DUPUY T. N., *Historie vojenství: Harperova encyklopedie. Od roku 3500 př. Kr. do roku 1700*, str. 59).

⁸ WORTHINGTON, I. *Phillip II. of Macedonia*, str. 27.

⁹ DUPUY E., DUPUY T. N., *Historie vojenství: Harperova encyklopedie. Od roku 3500 př. Kr. do roku 1700*, str. 59–60.

¹⁰ DUPUY E., DUPUY T. N. *Historie vojenství: Harperova encyklopedie. Od roku 3500 př. Kr. do roku 1700*, str. 62.

¹¹ RICHTER, K. *Dobyvatel světa: válečná anabáze Alexandra Velikého*, str. 16–17.

¹² DUPUY E., DUPUY T. N. *Historie vojenství: Harperova encyklopedie. Od roku 3500 př. Kr. do roku 1700*, str. 59.

¹³ CARTLEDGE, P. *Alexandr Veliký: Historik lovcem nové minulosti*, str. 40.

předka Makedoňanů určil přímo Hérakla.¹⁴ Alexandr sám byl vnitřně přesvědčen o tom, že patří mezi Řeky. Kráčel ve šlépějích svého otce, který nedal dopustit na vše, co bylo řecké. Sám se prohlašoval za novodobého Achillea a svého velkého přítele Héfaistióna nazýval svým Patroklem.¹⁵

Makedonie zabírala v největší stabilitě Filipovy vlády území od Řecka po Byzantion. Již před Filipovou expanzí byla Makedonie územím, které chtělo Řecko ovládat. Šlo mu především o přírodní zdroje. Makedonie měla doly bohaté na stříbro a zlato a také byla nejbohatším vlastníkem dřeva. Hranice Makedonie byly v tu dobu ukončené územím Ilýrie a Panonie.¹⁶ Území, které Alexandr přebíral v době smrti svého otce,¹⁷ bylo výsledkem dlouhé konsolidace hranic. Thrákii si Filip II. získal díky válečné situaci. Využil tzv. „Války spojenců“, v níž Athény bojovaly s těmi, kteří jim měli být nápomocni v těžkých chvílích.¹⁸ Epirus, spojenec Makedonie, měl svou samostatnost. Roku 355–346, v období tzv. „první svaté války“, kdy střední Řecko podporované Thébami vyhláší válku Fókům, kteří znesvětili Delfský chrám, připojil Filip II. Thesalii, o níž bojoval dvě léta. Poté, co neuspěl v bitvě u Thermopyl proti spojeným vojskům fókijským, spartským, athénským a achajským, nahradil tento nezdar dobytím Thrákie a Chalkydiké. Mezi léty 395–339 př. n. l. získal Epirus a jižní Ilýrii. Další územní zisky byly na úkor barbarských kmenů v oblasti severního Dunaje. V době následující rozšířil makedonský vliv v oblasti Thrákie až k Černému moři, kde jediným nedobytým územím zůstaly přístavy Perinthos a Byzantion.¹⁹

O vojenské nadvládě nebylo pochyb, politicky si Filip II. potvrdil svou moc podepsáním několika smluv o ochraně a obraně nebo také podpořil některý z politických převratů tak, aby byl u moci politik jemu loajální.²⁰

Vláda Filipa II. Makedonského nad Řeckem byla potvrzena v roce 337 př. n. l., kdy byl v Korintu ustanoven helénský spolek. Tento spolek byl tvořen všemi řeckými státy kromě Sparty. Díky tomuto spojení mohl tak uskutečnit svůj plán na přesunutí válečného území do Persie pod záminkou osvobození řeckých států na území Malé Asie. Filip byl pověřen vedením spojených národů

¹⁴ VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 12.

¹⁵ CARTLEDGE, P. *Alexandr Veliký: Historik lovce nové minulosti*, str. 43.

¹⁶ OSBORNE R., *Dějiny klasického Řecka*, str. 205–206.

¹⁷ Příloha č. 1.

¹⁸ DUPUY E., DUPUY T. N. *Historie vojenství: Harperova encyklopedie. Od roku 3500 př. Kr. do roku 1700*, str. 58.

¹⁹ DUPUY E., DUPUY T. N. *Historie vojenství: Harperova encyklopedie. Od roku 3500 př. Kr. do roku 1700*, str. 58–59.

²⁰ GEHRKE, H. J. *Alexander Veliký*, str. 19.

a ujal se také role vrchního velitele ve válce proti Persii, v níž pokračoval i jeho syn.²¹

Filip II. byl zbaven moci a života letního dne v roce 336 př. n. l., kdy mu život vzal člen osobní stráže.²² Podle většiny zdrojů dala podnět k vraždě sama Filipova manželka Olympias, ale některé zdroje uvádí, že i sám Alexandr měl důvod k vraždě vlastního otce. Údajným motivem byla žárlivost na Filipův věk. Filip mohl vládnout ještě několik desítek let a hrozilo, že Alexandr přijde o svůj nárok na trůn.²³

2.3 Alexandrovo mládí a první vojenské zkušenosti

V době, kdy makedonská armáda dobyla město Poteidaia, narodil se Filipovi syn Alexandr. Stalo se tak v měsíci červenci roku 356 př. n. l.²⁴ Podle Plútarcha se Alexandr narodil ve stejný den, kdy pohltil požár chrám Artemidy z Efesu. Filip se společně s touto zprávou dozvěděl dvě další. Jeho vojsko porazilo v bitvě Illyry a také jeho kůň zvítězil v závodech. Věštci Filipa ujišťovali, že syn, který se narodil současně se třemi vítězstvími, nebude nikdy přemožen.²⁵

Alexandrovou matkou byla Olympias. Pocházela z kmene Illyrů a byla polobarbarské krve. Právě tato její „nečistá“ krev byla pro makedonský dvůr trnem v oku. Filip II. poznal svou choť na ostrově, kde se společně účastnili mystických obřadů. V tomto manželství, které ale nebylo šťastné, počal Filip se svou ženou syna Alexandra.²⁶ Již Alexandrovo narození je spojováno s řadou legend. První vypráví o noci, kdy se Filipovi zdál sen, v němž zapečetil pochvu své chotě Olympias. Pečetním znakem se stal lev. Královští kněží a vykladači snů se ihned pustili do výkladu tohoto snu. Podle některých to byla známka Filipovy malé sexuální aktivity, podle Aristandra z Telmissu se jednalo o předzvěst Alexandrova narození.²⁷ Plútarchos, kterého lze považovat za nejvěrohodnější pramen, pokud jde o Alexandrovo mládí²⁸, píše o dalším příběhu, o snu, který se zdál Olympiadě. V něm se ozval hrom a udeřil blesk. Poté vzplanul veliký oheň, který se postupně rozptýlil. Další legendou doprovázející Alexandrovo narození je sexuální styk Olympiady s nadpřirozenou bytostí v podobě hada. Filip měl tento akt vidět klíčovou dírkou ve dveřích do Olympiadiných komnat a

²¹ Ibid, str. 59.

²² CARTLEDGE, P. *Alexandr Veliký: Historik lovce nové minulosti*, str. 41.

²³ GEHRKE, H. J. *Alexander Veliký*, str. 22.

²⁴ KEEGAN, J. *Tváře velení: velitelé v bitvě*, str. 23.

²⁵ PLÚTARCHOS, *Životopisy slavných Řeků a Římanů*, str. 316–317.

²⁶ VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 10.

²⁷ RICHTER, K. *Dobyvatel světa: válečná anabáze Alexandra Velikého*, str. 9–10.

²⁸ CARTLEDGE, P. *Alexandr Veliký: Historik lovce nové minulosti*, str. 68.

o oko, které bylo tohoto styku svědkem, přišel.²⁹ Ve skutečnosti přišel Filip o oko během obléhání města Methone.³⁰

Alexandr, který podle Plútarcha nosíval vlasy česané vzad a jehož styl napodobil později sám velký Pompeius³¹, nebyl ale Filipovým prvorozeným synem. Filip II. měl dalšího syna Arrhidaia, který však nebyl čekatelem na trůn kvůli tělesné indispozici.³²

Jakmile Alexandr dosáhl puberty, rozhodl jeho otec, že musí začít se vzděláváním. Jako učitel mu byl vybrán Aristotelés, pro kterého nechal Filip II. postavit školu v Mieza.³³ Díky četbě, zejména Homérových eposů, zformoval Alexandr své myšlení a chování. Zcela Homérovi propadl. Naprosto ctil jeho hodnoty a mentalitu. Chtěl být ve všem první a chtěl být tím nejlepším.³⁴ Velmi ho ovlivnila Iliada, která byla podle Alexandrových slov základní příručkou, pokud jde o velení a vojsko. Podle legendy si ji stále schovával společně s dýkou pod polštář.³⁵ Kromě znalostí spojených se vzděláváním, podněcovali Alexandrovi učitelé také jeho vášeň pro lov, kterou s ním sdílel i jeho otec.³⁶

Znepokojujícím faktem pro královskou rodinu byl nezáměr Alexandra o něžné pohlaví. Naproti tomu jeho chování naznačovalo homosexuální orientaci mladého dědice trůnu. Pobýval na lůžku se svým přítelem Héfaistiómem a bylo Olympiadiným úkolem probudit v synovi touhu po ženách. Musela syna přemlouvat, aby na noc ulehal s konkubínou.³⁷

Světlý moment pro Alexandrův život přišel v jeho dvanácti letech. V tomto období dostal, tedy spíše sám si zkontroloval, svého Bukefala, koně, který ho doprovázel skoro celý jeho život. Na začátku vše nasvědčovalo tomu, že kůň je k osvojení nepoužitelný. Nesnesl na svém hřbetě jediného jezdce. Alexandr naléhal, že ho zkontroluje sám. A svůj slib splnil. Tento statný kůň s bílou hlavou je nejslavnějším koněm v dějinách. Alexandra opustil jeho zvířecí společník při tažení do Indie.³⁸ Lásku k Bukefalovi³⁹ Alexandr vyzdvihl také v pojmenování jednoho z měst v Pákistánu.⁴⁰

²⁹ PLÚTARCHOS, *Životopisy slavných Řeků a Římanů*, str. 316–317.

³⁰ WORTHINGTON, I. *Phillip II. of Macedonia*, str. 14.

³¹ HABAJ, M. *Alexander Velký v prameňoch: Itinerarium Alexandri*, str. 54.

³² GEHRKE, H. J. *Alexander Veliký*, str. 14.

³³ KEEGAN, J. *Tváře velení: velitelé v bitvě*, str. 27.

³⁴ GEHRKE, H. J. *Alexander Veliký*, str. 15.

³⁵ HABAJ, M. *Alexander Velký v prameňoch: Itinerarium Alexandri*, str. 52.

³⁶ CARTLEDGE, P. *Alexandr Veliký: Historik lovcem nové minulosti*, str. 69.

³⁷ RICHTER, K. *Dobývateľ světa: válečná anabáze Alexandra Velikého*, str. 57.

³⁸ BAMB, P. *Alexander Velký alebo Premena světa*, str. 57–58.

³⁹ Příloha č. 2.

⁴⁰ CARTLEDGE, P. *Alexandr Veliký: Historik lovcem nové minulosti*, str. 70.

Jak již Plútarchos upozorňuje, byl si Alexandr již od mládí vědom svého cíle. Chtěl dosáhnout věhlasu a slávy a nebyl nikterak šťastný, pokud se dozvěděl o velkém vítězství svého otce. Jak Plútarchos zaznamenal, sám Alexandr svým přátelům říkal:

„Hoši, otec sebere všechno předem a mně nezanechá ani jediný velký a skvělý čin, který bych mohl vykonat s vámi...“⁴¹

Svou první příležitost ukázat se jako pravý vládce měl Alexandr již ve svých šestnácti letech. V té době byl jeho otec zaneprázdněn obléháním a dobýváním. V letech 340–339 př. n. l. byl mladý Alexandr ustanoven regentem Makedonie. Využil této své pravomoci k tažení proti Médům. Toto Alexandrovo tažení bylo úspěšné a na počest svého vítězství nechal zbudovat město Alexandrúpolis.⁴²

V roce 338 př. n. l., po přičinění řečníka Démosthena, který pomocí svých známých filipik „poštval“ vojsko Athén a Théb proti rostoucí makedonské moci, byl Filip II. nucen prokázat svou vládu nad Řeckem v bitvě u Chairóneie. V této bitvě zažil atmosféru velení i mladičkový Alexandr, jenž měl na starost jezdecko levého křídla.⁴³ Svého úkolu se chopil se ctí. S jezdeckem naprosto rozdrtil vojsko těch nejjudatnějších thébských těžkooděnců.⁴⁴ Úctyhodným faktem je, že veliteli bylo pouhých osmnáct let.⁴⁵

⁴¹ PLÚTARCHOS, *Životopisy slavných Řeků a Římanů*, str. 318.

⁴² CARTLEDGE, P. *Alexandr Veliký: Historik lovcem nové minulosti*, str. 71.

⁴³ DUPUY E., DUPUY T. N. *Historie vojenství: Harperova encyklopedie. Od roku 3500 př. Kr. do roku 1700*, str. 59.

⁴⁴ VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 16.

⁴⁵ GEHRKE, H. J. *Alexander Veliký*, str. 18.

3 Vláda Alexandra Makedonského

Alexandrovo usednutí na trůn roku 336 př. n. l. bylo příležitostí, podle mínění většiny Řeků, jak odstříhnout Makedonii od moci. Vzbouřily se kmeny v Thrákii – Illyrové. Vzpouru Ilýrie podpořil ještě sousední kmen Triballů. Tyto kmeny sousedily s Makedonií, a proto bylo důležité upevnit její nadvládu. Alexandr se proto rozhodl uskutečnit výpravu proti svým novým nepřátelům. Na území Thráků vpadl z výšiny Haimu, odkud uskutečnil svůj smělý plán a nechal spustit vozy dolů z kopce mezi řadami svého vojska. To, že nikdo nepřišel k úrazu, dodalo Makedoňanům odvahy.

Třetí den bitvy zavedl Alexandra na ostrov, kam Tribalové společně s Thráky utekli. Zde ale Alexandr neuspěl. Lodí neměl mnoho a ani terén nebyl vhodný pro vylodění. Proto se po několika neúspěšných pokusech stáhl.⁴⁶ A právě v této době se Alexandr setkal se svým úhlavním nepřítelem Dáreiem III.⁴⁷, který aktivně podporoval Řecko proti Makedonii, a to hlavně finančními prostředky.⁴⁸ Nebyly to pouze kmeny Triballů a Illyrů, kdo se postavil Alexandrovi na odpor. Také Théby se pokusily připravit Alexandra o jeho nadvládu.

O Thébské porážce vypráví i Arriános, jenž je hlavním historikem o době Alexandrově. Z jeho zpráv se dozvídáme, že Théby se postavily proti Makedonii hlavně kvůli všemocným pomluvám, podle kterých měl být Alexandr Veliký mrtev. Údajně přišel o život při potlačování nepokojů v Ilýrii. Při přesunu vojska směrem k Thébám mladý vojevůdce stále nechával otevřená vrátka pro mírové vyjednávání. Tento plán se ale bohužel zhroutil v momentě, kdy se dva Alexandrovi předsunutí bojovníci rozhodli jednat na vlastní pěst a pokusili se prolomit hradby. Poté už nezbývalo veliteli nic jiného, než zavelet útok. Údajně celé Théby byly srovnány se zemí kromě domu básníka Pindara, kterého Alexandr včetně jeho rodiny ušetřil. Řecko po této události vyslalo k Alexandrovi několik poslů, kteří mu gratulovali k vítězství. Alexandr žádal vydání několika lidí, kteří podle něj nesli podíl viny porážky obce u Chairóneie. Tito muži nebyli Řeckem vydáni a Alexandr si později toto své přání rozmyslel. Na čem ale bezpodmínečně trval, bylo vyhnání Charidéma, který se uchýlil k útěku do Asie, kde vládl Dáreios.⁴⁹ Co se týče samotného Alexandra, zkáza Théb ho v jistém směru změnila. Stal se prý shovívavějším, a pokud k němu

⁴⁶ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 8–11.

⁴⁷ Příloha č. 3.

⁴⁸ GEHRKE, H. J. *Alexander Veliký*, str. 24.

⁴⁹ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 17–24.

v pozdější době přišel někdo z Thébanů, kteří přežili, nikdy jim neodmítli pomoci.⁵⁰

3.1 Výprava proti Persii

Na březích Egejského moře se rozkládají dva kontinenty – Evropa a Asie. Ačkoliv by se mohlo zdát, že je Asie s Řeckem téměř spojena, kultury, které se nacházely na jednotlivých kontinentech, se zcela lišily.⁵¹

Alexandr svou výpravu do Persie vyložil Řekům jako odvetnou výpravu za Xerxovo tažení proti nim. Během této výpravy proti Řecku dospěl Xerxes do Athén, které byly prázdné. Občané se uchýlili do exilu a nechali ve městě všechn svůj majetek. Peršanům tak mohly padnout do rukou hroby zemřelých plné prstenů, pohřební výbavy či osobní věci lidí, které nechali ve svých domovech. Peršané však ničili, co se dalo, a pálili vše, co jim stálo v cestě. Peršanům padl pohled na chrám bohyně Athény a z nedalekého kopce jej zasypali hořícími šípy, ke kterým byla připevněna uschlá tráva, aby se tak oheň ještě více rozšířil.⁵²

Alexandrovým hlavním cílem ale bylo dobytí Persie a ustanovení si vlastní suverenity jako dobyvatele v regionech mezi Řeckem a Indií. Našel mnoho lidí, kteří jej v jeho úsilí podporovali. Stejně podpory se mu dostalo i od samotných Íránců. Historie podává důkazy, že Alexandr Makedonský byl velkým znalcem perského práva a legislativy. Ale místo toho, aby na její místo implementoval právo řecké, snažil se vždy chovat podle práv země, kde se právě nacházel, byt' mu byla podřízena. Tímto způsobem si získával přízeň podmaněných občanů.⁵³

Jak jsem zmínila již v úvodu své práce, už Filip II. začal tažení proti perské říši. Za jeho vlády byl na území Persie vyslán Parmenión. Zdůvodnění tažení Filipem se nelišilo od pozdějšího znění, které podával jeho syn. Řecko muselo potrestat Peršany za zbourání chrámu na Akropoli vladařem Xerxem. Skutečným důvodem byl však chtíč upevnit makedonskou vládu nad Řeckem.⁵⁴

3.1.1 Dáreios III. a počátek tažení proti Persii

Dáreios šel nevědomky stejnou cestou jako velký Alexandr. Ani on nebyl přímým následníkem svých předchůdců, králů Xerxa a Dáreia I., kteří spřádali plány proti Řecku. Dáreios, v perském jazyce Dárajavauš,⁵⁵ patřil ke vzdáleným příbuzným královské rodiny. Stejně jako Alexandr i Dáreios byl už od malička

⁵⁰ PLÚTARCHOS, *Životopisy slavných Řeků a Římanů*, str. 324.

⁵¹ VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 46.

⁵² STRAUSS, B. *Flames over Athens*, str. 112, 114.

⁵³ WIESEHÖFER, J. *Ancient Persia*, str. 105.

⁵⁴ VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 68.

⁵⁵ BAHNÍK, Václav. *Slovník antické kultury*, str. 141.

rozeným válečníkem. Jako mladík patřil mezi vybrané válečníky, jejichž souboje byly předehtou pro následné vojenské bitvy. Další podobnost s Alexandrem Velikým najdeme při usednutí Dáreia na trůn. Usedl totiž na perský trůn ve stejném roce, jako Alexandr.⁵⁶ Tito dva vojevůdci se měli v budoucnosti stát úhlavními nepřáteli.

Jak již bylo popsáno výše, už Filip II. nastínil plán směřovat sféry svého vlivu do oblasti Persie. Původně se ale toto tažení mělo bez Alexandra obejít a veškeré zásluhy měly být udělovány Filipovi⁵⁷, který už za své vlády vyslal roku 336 př. n. l. vojsko, vedené vojevůdcem Parmeniómem, jež mělo zahájit řecké tažení. Alexandr se svými jednotkami dorazil o dva roky později, aby posílil vojenské stavy. Peršané nechali Alexandra přejít přes Helléspontos⁵⁸ bez jakýchkoliv pokusů o jeho zastavení.⁵⁹ Zajímavostí je, že ještě před začátkem samotné války se Alexandr zastavil v Tróji, kde uctil Homéra a přinesl oběti bohům.⁶⁰ Jako záminka v boji proti Perské říši posloužila událost z let 480/479, kdy byl Peršany zničen chrám v Athénách a také bylo podle Alexandra nutné osvobodit řecké státy v Malé Asii.⁶¹

Při osvobozování řeckých měst z područí Perské říše se Alexandr nesetkal s větším odporem. Jediným městem, které stálo proti jeho osvoboditelským snahám, bylo město Milétos.⁶² Při první větší a ostřejší bitvě na začátku Alexandrova tažení Persií se proti Alexandrovi postavil Memnón z Rhodu a perské vojsko. Alexandr, jako velitel jezdeckva, při dobývání koryta řeky Gráníkos málem zahynul. Život mu tehdy údajně zachránil Kleitos, který byl bratrem Alexandrovou chůvy.⁶³ Tato bitva se odehrála roku 334 př. n. l.⁶⁴

3.1.2 Bitva u Gráníku

Arriános nás o bitvě u řeky Gráníkos informuje, že Parmenión, který, jak víme, vedl předvoj řecké armády, svému veliteli radil, aby se nepouštěl do přechodu koryta řeky, neboť je přesvědčen, že pokud Peršané uvidí Alexandrovu armádu, neodváží se zůstat tak blízko a stáhnou se z dohledu. To však Alexandr odmítl. Nechtěl prý, aby se Makedoňané zastavili před malým

⁵⁶ CUMMINS, J. *Velcí protivníci v dějinách: Když se politika bere osobně*, str. 14.

⁵⁷ CARTLEDGE, P. *Alexandr Veliký: Historik lovcem nové minulosti*, str. 73.

⁵⁸ Název pro dnešní Dardanely (BAHNÍK, Václav. *Slovník antické kultury*, str. 248).

⁵⁹ CARTLEDGE, P. *Alexandr Veliký: Historik lovcem nové minulosti*, str. 110.

⁶⁰ KEEGAN, J. *Tváře velení: velitelé v bitvě*, str. 31.

⁶¹ GEHRKE, H. J. *Alexander Veliký*, str. 20.

⁶² DUPUY E., DUPUY T. N. *Historie vojenství: Harperova encyklopedie. Od roku 3500 př. Kr. do roku 1700*, str. 63.

⁶³ VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 11.

⁶⁴ BLACK, J. *Slavní vojevůdci a jejich tažení*, str. 19.

nebezpečím a čekali, zda budou moci pokračovat ve své cestě bez boje. Nechtěl také za žádnou cenu zvednout Peršanům sebevědomí.⁶⁵

Memnón z Rhodu, jenž velel na místě Dáreia v bitvě u Gráníku, doufal, že se vyhne přímému kontaktu obou armád. Byl si jist, že by udělali lépe, kdyby odřízli Makedoňany od dodávek jídla a spálili by pole, případně, pokud by to situace vyžadovala, spálili by i města. Věděl totiž, že Alexandrova armáda je početnější, pokud jde o pěchotu. Další nevýhodou perské armády z hlediska psychologického by mohla být i Dáreiova nepřítomnost v bitvě. Memnónův výše zmiňovaný návrh nebyl přijat, neboť se Peršané domnívali, že se Memnón snaží získat přízeň Dáreia tím, že bude válku protahovat.⁶⁶

Bitva u řeky Gráník⁶⁷ vyhovovala terénem spíše Peršanům, neboť z hlediska vojenské taktiky byl výhodný její strmý břeh. Bohužel pro Peršany opět zvítězila přílišná horlivost nad vojenským úsudkem. Jezdci, kteří se srovnali těsně vedle sebe na břehu řeky, neměli prostor pro rozvinutí svého útoku. Makedoňané nejprve poslali svou lehkou jízdu, aby zaměstnala pravé křídlo perské armády. Chtěli tak vzbudit dojem, že právě zde bude nejtěžší boj a bude tak nutné soustředit sem své síly. Jakmile se Peršané zaměřili na obranu své pravé strany, rozjeli se makedonští těžkooděnci na druhý břeh. Poté následovala bitva, ve které Alexandr ztratil nejen kopí, ale málem i život.⁶⁸

Plútarchos přesněji popisuje tuto bitvu zhruba o čtyři sta let později. On sám říká:

„I vrhne se do proudu se třinácti četami jezdců. A jak se hnál proti nepřátelským střelám, zdálo se, že vede vojsko v záchvatu šílenství a zoufalosti spíše než s dobrou rozvahou. Ale on se zahryzl do přechodu a dosáhl, byť s námahou a ztěžka břehu...“⁶⁹

Po této bitvě byla vyhlášena demokracie ve všech městech, která byla či se chystala být osvobozena. Do Athén putovala bohatá kořist skládající se z brnění, která měla být obětována bohům. Žoldnéři, kteří bojovali na straně Persie, byli považováni za zrádce a Alexandr jim určil místo v dolech nacházejících se v Thrákii.⁷⁰

Tato prohra byla psychickou ranou také pro samotné vojsko. Ukázalo se, že perská jízda není tak silná, jak by měla být. Po osvobození přístavních měst,

⁶⁵ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 28.

⁶⁶ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 27.

⁶⁷ Příloha č. 4.

⁶⁸ VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 57-58.

⁶⁹ CARTLEDGE, P. *Alexandr Veliký: Historik lovcem nové minulosti*, str. 113.

⁷⁰ CARTLEDGE, P. *Alexandr Veliký: Historik lovcem nové minulosti*, str. 114 – 115.

kteřá se nyní odpoutala od perské nadvlády, nezbývalo perskému králi nic jiného, než začít aktivně bránit svou zemi. Dáreiovi zbyla poslední možnost – loďstvo. Bohužel pro Persii, i s ním si Alexandr poradil. Nejprve obsadil město Milétos, kde v roce 334 př. n. l. rozpustil spolkové loďstvo a vydal se dobýt Helikarnassos, kde udolal perský odpor po tuhém boji. Pod Alexandrovou nadvládou přešla také přístaviště v Lýkii a Pamfýlii. Poté, co shromáždil své roztroušené vojsko ve městě Gordion, věnoval se podle legendy rozvázání uzle u bojového vozu, o kterém se pravilo, že pokud ho někdo rozváže, bude vládnout Asii. Alexandr se s rozvazováním nikterak nezdržoval, a vyřešil tuto hádanku svým mečem.⁷¹ Jiný příběh říká, že Alexandr vytáhl ven dřevěný kolík, který držel kousky dřeva u sebe, a uzel se sám od sebe rozvázal.⁷² Ať je pravda kdekoliv, vojsko se nyní dalo do pochodu směrem k Sýrii.

3.1.3 Bitva u Issu

Dáreios, který byl zpraven o Alexandrových úmyslech vydat se do Sýrie, nelenil a vydal se za ním spolu se svým vojskem o počtu několika desítek tisíc mužů, aby mu vpadl do zad. Alexandr byl však o jeho plánech zpraven.⁷³ Perský vládce byl navíc ještě posílen snem, v němž byla makedonská falanga spalována ohněm, a sám Alexandr Veliký měl perskému králi posluhovat.⁷⁴

Podle Arriána Alexandr těsně po opuštění města Gordionu onemocněl, a proto se několik dní zdržel ve městě Tarsu a poté se zastavil i ve městě Soloi, kde uspořádal obětní oslavu a vojenskou přehlídku. To vše vyhodnotil Dáreios jako mylné signály. Pevně věřil v to, co mu dodávalo falešný pocit nepřemožitelnosti. Prosazoval svůj názor, podle kterého se Alexandr jeho vojska bojí a nechce dále postupovat. S tímto přesvědčením udělal perský vladař krok, který výrazně pomohl k jeho následující prohře. Místo, aby setrval na asyrské rovině, která byla otevřená a dávala možnost udeřit jeho vojsku pohromadě, dal rozkaz k přesunu na místo, kde nemohl uplatnit ani svou jízdu, ani své početnější vojsko.⁷⁵

U řeky Pinary měli roku 333 př. n. l. Řekové své nepřátele na dohled.⁷⁶ Tentokrát byla vojenská převaha na perské straně. Prvním bodem Alexandrový strategie bylo zahnat na ústup perský krycí oddíl. Jízda definitivně přemohla Dáreiovo levé křídlo, a ačkoliv perské pravé křídlo překročilo řeku, za břehy je

⁷¹ GEHRKE, H. J. *Alexander Veliký*, str. 29-31.

⁷² PLÚTARCHOS, *Životopisy slavných Řeků a Římanů*, str. 328.

⁷³ DUPUY E., DUPUY T. N. *Historie vojenství: Harperova encyklopedie. Od roku 3500 př. Kr. do roku 1700*, str. 63.

⁷⁴ PLÚTARCHOS, *Životopisy slavných Řeků a Římanů*, str. 329.

⁷⁵ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, s. 62-63.

⁷⁶ Příloha č. 5.

porazila thesalská jízda. Alexandrovi vojáci zajali královskou rodinu a Řekové si mohli připsat další vítězství.⁷⁷ Curtius Rufus ve svých výborech zmiňuje detailní průběh bitvy. Dozvídáme se, že kolem Dáreiova vozu přicházeli o život velcí vůdci. Rufus zmiňuje, že se jednalo o Atiya, Rheomithra či Sabaca. Také Makedoňané prý přišli o pár vynikajících vojevůdců. Koně, kteří táhli Dáreiův vůz, se vinou zranění začali plašit a Dáreia z vozu shodili. Ten se možná ze strachu, aby nepadl do rukou nepřátel, dal na útěk.⁷⁸

V této bitvě se tedy již Alexandr s Dáreiem potkal a byl perským králem raněn mečem do stehna. Podle Alexandra samotného nemělo toto zranění vážné následky. Makedoňané po svém vítězství začali drancovat nepřátelský tábor, ale Dáreiův velitelský stan ušetřili, neboť ten byl ponechán pro Alexandrovu pomstu. Je zajímavé, že Alexandr velitelský stan nevyplenil, ale dopřál si v něm koupel v perské lázni.⁷⁹ V bitvě u Issu také Alexandr poznal teplo ženského obětí. Jeho přítel velmi naléhal, a tak Alexandr pojal Barsiné za svou milenkou. V čase, kdy se Barsiné stala milenkou Alexandra, byla vdovou po Memnónovi. Barsiné a pozdější Alexandrova manželka Róxané byly jedinými ženami, které podle zdrojů makedonský král kdy intimně poznal. S oběma ženami také zplodil dítě.⁸⁰

Alexandr se mohl pyšnit vítězstvím, které lahodilo nejen jeho uším. Zvítězil na nepřátelské půdě a nad vojskem, kterému velel sám král říše, již si chtěl podmanit.

Zajímavostí této bitvy jsou poměry sil na obou stranách. Alexandr měl k dispozici 30 000 mužů. Jeho vojsko čítalo 25 000 pěšáků, které doprovázelo 5 000 jezdců. Peršané postavili 60 000 pěšáků a 10 000 jezdců. Ztráty po této bitvě byly vyčísleny na zhruba 500 až 1 200 obětí na straně řecké a až 45 000 na straně perské.⁸¹ I zde se zdroje rozcházejí. Curtius Rufus zmiňuje, že v bitvě padlo 100 000 perských pěšáků a 10 000 jezdců. Alexandr měl podle jeho zápisků 564 raněných, 302 pohřešovaných a 150 zabitých členů armády.⁸²

3.1.4 Obléhání Tyru a Gazy

Po bitvě u Issu se Alexandr zaměřil na přístavní město Tyros. Tento přístav byl hlavní základnou perského loďstva, a proto byl nyní v nebezpečí. Tyros ležel necelý kilometr od pevniny a Řekové se rozhodli vyřešit tento problém stavbou

⁷⁷ DUPUY E., DUPUY T. N. *Historie vojenství: Harperova encyklopedie. Od roku 3500 př. Kr. do roku 1700*, str. 63.

⁷⁸ CURTIUS R. Q., *O činech Alexandra Velikého, krále macedonského*, str. 33.

⁷⁹ PLÚTARCHOS, *Životopisy slavných Řeků a Římanů*, str. 331.

⁸⁰ VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 134-135.

⁸¹ BLACK, J. *Slavní vojevůdci a jejich tažení*, str. 20.

⁸² CURTIUS R. Q. *O činech Alexandra Velikého, krále macedonského*, str. 35.

širokého mola, které mělo posloužit k přístupu do města. Město Tyros se však úporně bránilo, proto jeho obléhání trvalo od ledna do července roku 332 př. n. l. Městu se několikrát podařilo přerušit stavbu mola zápalnými loděmi a Alexandr byl nucen povolát námořnictvo z dobytých měst. Ale po tvrdé námořní bitvě slavil vítězství. Prolomil hradby města a krutě potrestal přeživší.⁸³ Z jiných zdrojů se dozvídáme, co se dělo po prolomení městských hradeb. Někteří Tyřané se ukryvali v chrámech, jiní se snažili zabránit přístupu do svých domovů, aby v nich Makedoňané nemohli loupit. Další se vrhali na nepřátele, aby alespoň nezemřeli bez pomsty. Část obyvatelstva obsadila nejvyšší místa ve městě a házela na útočící Makedoňany vše, co měla po ruce. Alexandr rozhodl, že všichni, kteří nejsou ukryti v chrámech, musí být usmrceni a domy spáleny.⁸⁴ Zkáza města byla předpovězena věštcem Aristandrem, který v rámci věštby obětoval bohům a svá znamení vyložil přihlížejícím jako znak dobytí města ještě v měsíci červenci. Tato předpověď se setkala s posměchem, neboť právě v den věštby končil měsíc. Alexandr rád dával věštbám vážnost a dal pokyn k silnějšímu útoku než obvykle. Tyros byl dobyt, věštba se naplnila.⁸⁵ Aby ostatní města získala představu, čeho jsou Makedoňané schopni, bylo 2000 mužů ukřižováno a 30 000 těch, kteří přežili, bylo prodáno do otroctví.⁸⁶

Dáreios, údajně již během obléhání Tyru, nabídl formu příměří, které mělo spíše za hlavní cíl osvobození jeho ženy a dětí z Alexandrova područí. Nabídka byla velkorysá – spojenectví a území v Malé Asii. Alexandr však tuto nabídku nepřijal a vzkázal svému protivníkovi, že pokud Dáreios pochybuje o jeho nadvládě nad Asií, nechť bojuje. Dáreios se nevzdával a jako odpověď nabídl rozdělení říše a ruku své dcery. Ani tato nabídka Alexandra však neuspokojila. Fakt, že Alexandr nabídky nepřijal, měl jediný význam: Alexandr chtěl vládnout celé Persii a nelze vyloučit ani jeho myšlenky na světovládu. Kromě pocitu úspěšného tažení ho však trápily myšlenky na domovské Řecko, kde Sparta aktivně podporovala vzpouru. Proto považoval za důležité vydat se nyní směrem k Egyptu, který měli Řekové v úctě pro jeho kulturu a náboženství.⁸⁷

Během obléhání Tyru nezapomněl Alexandr započít své tažení na Egypt. Bylo jím vysláno několik oddílů s jasným cílem – obsadit Palestinu. S odporem se setkal jen u města Gazy, jejíž velitel se domníval, že město je schopné Makedoňanům vzdorovat, snad i kvůli výhodné pozici na vysoké skále, která

⁸³ DUPUY E., DUPUY T. N. *Historie vojenství: Harperova encyklopedie. Od roku 3500 př. Kr. do roku 1700*, str. 64.

⁸⁴ CURTIUS R. Q. *O činech Alexandra Velikého, krále macedonského*, str. 57.

⁸⁵ PLÚTARCHOS, *Životopisy slavných Řeků a Římanů*, str. 327.

⁸⁶ SCHÄFER, P. *Dějiny Židů v Antice: Od Alexandra Velikého po arabskou nadvládu*, str. 15.

⁸⁷ GEHRKE, H. J. *Alexander Veliký*, str. 35–36.

poskytovala další opevnění, jež navíc doplnily městské hradby.⁸⁸ Alexandr tuto obranu vyřešil obléháním města s pomocí katapultů. Když byly katapulty hotovy, vykonal Alexandr oběť bohům a při tomto úkonu spatřil ptáka, který upustil kámen. Ihned si nechal toto znamení vysvětlit. Věštec Aristandros mu odpověděl, že Gaza bude dobytá, ale Alexandr se má mít na pozoru. Věštba se splnila. Když se vojsko ocitlo v nesnázích, Alexandr se mu vydal na pomoc. Opustil tak svůj úkryt, který byl mimo dostřel, a byl zasažen do ramene.⁸⁹ O této věštbě se zmiňuje také Plútarchos ve svých dílech. S Arriánem se rozchází v příhodě s ptákem, který podle Plútarcha upustil hroudu na záda Alexandra. Pták se poté usadil na katapult a zamotal se do provazů obléhacího stroje. Oba autoři se při objasnění výkladu Aristandrem shodují v tom, že Alexandr bude zraněn a největší syrské město bude dobyt.⁹⁰ Obléhání tohoto města trvalo dva měsíce.⁹¹ Historik židovských kořenů, Flavius, vypráví o legendě, dle které měl Alexandr po vítězství nad městem Gaza stočit své kroky do Jeruzaléma a seznámit se tam s židovským učením a náboženstvím. Údajně po návštěvě Jeruzaléma přibralo jeho vojsko tisíce izraelských mužů, kteří chtěli za Alexandra bojovat.⁹² Dle Josepha Flavia vyšel Alexandr s průvodem obyvatel z města Jeruzaléma a dostal se až k pahorku, jehož název se dá do řečtiny přeložit jako Naděje, neboť z tohoto místa je vidět jak na celé město Jeruzalém, tak na nedaleko ležící chrám. Alexandr poté sám pozdravil samotného kněze a obětoval Bohu.⁹³ Toto vyprávění, které přejali i někteří další autoři, je ale opravdu jen legendou, protože Alexandr po svém triumfu zamířil do Egypta.⁹⁴

V době, kdy se Alexandr chystal vstoupit na území Egypta, trvala perská nadvláda nad tímto územím už 10 let. Král Artaxerxés III., který v roce 343 př. n. l. obnovil perskou vládu nad Egyptem⁹⁵, neměl však k egyptské kultuře žádnou náklonnost. Alexandr však ano, a proto při převzetí provincie vzdal hold egyptskému božstvu po vzoru dávných egyptských faraonů.⁹⁶ Nebyl to však jediný Alexandrův počin, právě na egyptské půdě se rozhodl postavit město, které ponese jeho jméno.

⁸⁸ VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 92.

⁸⁹ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 89–90.

⁹⁰ PLÚTARCHOS, *Životopisy slavných Řeků a Římanů*, str. 327.

⁹¹ DUPUY E., DUPUY T. N. *Historie vojenství: Harperova encyklopedie. Od roku 3500 př. Kr. do roku 1700*, str. 64.

⁹² VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 92.

⁹³ FLAVIUS, J., WHISTON W., HAVERCAMP S. *Complete works of Josephus. Antiquities of the Jews; The wars of the Jews against Apion*, str. 197.

⁹⁴ VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 92.

⁹⁵ AXWORTHY, M., KŘÍHOVÁ, Z. *Dějiny Íránu: říše ducha - od Zarathuštry po současnost*, str. 28.

⁹⁶ GEHRKE, H. J. *Alexander Veliký*, str. 36–37.

3.1.5 Alexandrie a pobyt na území Egypta

V době, kdy Alexandr opustil město Gaza a dal se na pochod k Egyptu, věděl již tamní satrapa⁹⁷ Mazakés, jak jeho král Dáreios dopadl v bitvě u Issu, a nekladl Alexandrovi žádný odpor. Alexandr se poté vydal do města Memfidy, kde se několik dnů zdržel. Ani při této cestě se neseťkal s žádným odporem, města se mu vzdala. V Memfidě obětoval bohům a uspořádal velkolepé závody. Poté zamířil k jezeru Maria a vylodil se tam, kde se rozhodl založit nové město jménem Alexandrie. Byl to on sám, kdo vytyčil základy hradeb, a on sám určil, kde se bude nacházet náměstí.⁹⁸

Město Alexandrie se v dnešních dobách nalézá v severozápadním Egyptě. Původně bylo postaveno na ostrově Faros, který byl však v pozdějších dobách spojen s pevninskou částí země. Na tomto ostrově také stál stejnojmenný maják, jenž byl jedním ze sedmi divů světa.

V současné době najdeme minimum památek, které se ze „staré Alexandrie“ dochovaly. Jako zástupce památek, jejichž zbytek lze stále spatřit jmenujme například Pompeiův sloup, který byl kdysi součástí chrámového sloupoví.^{99, 100}

Alexandr se rozhodl, že se vydá dále do Lybijské pouště. Lákala jej tam proslulá Ammónova věštírna, o které bylo všeobecně známo, že je neomylná. Chtěl využít jejich služeb, neboť před ním tak učinili Perseus a Héraklés, které Alexandr Veliký rád nazýval svými předky. Důvodem Alexandrový cesty mělo být potvrzení si svého původu, aby jej tak již nikdo nemohl zpochybnit.¹⁰¹

Během cesty se celé výpravě dostalo ujištění, že nebesa jsou na jejich straně. Písečné duny, které byly symbolem sucha, spalujícího žáru a bičujícího teplého větru byly příčinou, že vojsku docházely zásoby vody. Avšak z nebes se spustil prudký déšť a zásoby doplnil. Ke konci cesty již vedoucí skupiny téměř nevěděli, kde se nacházejí, a cestu k věštírně ztratili. Bůh ale seslal havrany, kteří dovedli družinu na místo určení.¹⁰²

⁹⁷ Satrapa je označení pro královského místodržitele v administrativním celku (ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 308).

⁹⁸ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 93–94.

⁹⁹ CHRISTOPHER, P. *50+1 nejúžasnějších světových měst*, str. 12.

¹⁰⁰ Mnoho památek je archeologům známo, ale nelze přesně určit jejich umístění. To platí například pro první katedrálu Alexandrijského města či o hrobě samotného Alexandra Velikého. Budovy byly plánovitě ničeny kvůli jejich základním kamenům, které měly být použity v jiných stavbách. Další příčinou zkázy starověké Alexandrie byly přírodní pohromy či válečné konflikty. Některé budovy přežily až do roku 1800 n. l., kdy však byly zničeny na úkor výstavby moderního města (MCKENZIE, J. *The architecture of Alexandria and Egypt*, str. 8).

¹⁰¹ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 95.

¹⁰² VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 95.

Arriános se přesně o otázkách, které měl Alexandr v Ammónově věštírně položit kněžím, nezmiňuje. Naproti tomu Plútarchos nás o nich informuje velmi podrobně. Alexandr chtěl nejprve vědět, zda zabil všechny otcovy vrahy. Za tuto otázku byl ale pokárán, neboť mu kněz připomněl, že Alexandrův otec není smrtelníkem. Poté tedy Alexandr svou otázku přeformuloval a zeptal se, zda tedy zabil všechny vrahy Filipa. Další z jeho otázek směřovala na možnost být pánem všech lidí. Poté, co na obě své otázky dostal kýžené odpovědi, obětoval bohům.¹⁰³

3.1.6 Bitva u Gaugamél

Na jaře se Alexandr rozhodl vydat na cestu z Memfidy do Foiníkie, tedy z Egypta do Sýrie. Na své cestě nezahálel a nechal zbudovat několik mostů, včetně mostu přes největší egyptskou řeku Nil. Zastavil se v dobytém městě Tyru, kde se rozptýlil uspořádáním závodů. Při svém pochodu přes území Mezopotámie zajal několik Dáreiových zvědů, kteří mu řekli, že jejich vůdce má velmi početné vojsko u řeky Tigris. Když se Alexandr chtěl o této skutečnosti přesvědčit, nenašel však u řeky nikoho.¹⁰⁴ Schylovalo se k bitvě u Gaugamél.¹⁰⁵

Dáreios se se svým vojskem utábořil na pláni u Gaugamél¹⁰⁶, která se nachází 112 kilometrů od města Ninive. Zdroje se bohužel opět rozcházejí v počtu vojáků, kteří měli být přítomni. Harperova encyklopedie uvádí, že Alexandrovo vojsko čítalo asi 47 000 mužů a Dáreiovo 200 000.¹⁰⁷ Arriános ve svých knihách píše, že se Dáreiova armáda sestávala ze 400 000 jezdců, 1 000 000 pěšáků a 15 slonů, které do armády přivedli Indové. Dáreiovi v této bitvě vypomohli kromě Indů také Baktrové a Sogdiánové. Těmto skupinám velel satrapa Baktrie Bésos. Dále se na Dáreiovu stranu postavili Saskové, příbuzní Skythů. Peršané se utábořili u řeky Búmel na úplně rovinatém úseku, neboť někteří Dáreia přesvědčili o tom, že v bitvě u Issu to byl právě stísněný terén, který jej stál vítězství.¹⁰⁸

V této bitvě, která se odehrála prvního dne měsíce října roku 331 př. n. l., se perský vládce spolehl hlavně na své vlastní jezdecké vozy, slony a válečné vozy. Rozestavení perských vojáků mělo základ ve dvou dlouhých řadách, které byly zakončeny jezdeckými oddíly na obou koncích. Perský vůdce Dáreios pevně

¹⁰³ PLÚTARCHOS, *Životopisy slavných Řeků a Římanů*, str. 337.

¹⁰⁴ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 98, 100.

¹⁰⁵ Příloha č. 6.

¹⁰⁶ Název Gaugamél je překládán jako „Velbloudí dům“ (PLÚTARCHOS, *Životopisy slavných Řeků a Římanů*, str. 341).

¹⁰⁷ DUPUY E., DUPUY T. N. *Historie vojenství: Harperova encyklopedie. Od roku 3500 př. Kr. do roku 1700*, str.

64.

¹⁰⁸ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 101-102.

věřil, že Makedoňané zaútočí v noci, a proto nedopřál svému vojsku odpočinku.¹⁰⁹ Plútarchos dodává, že prý sám Dáreios objížděl své vojsko. Snad aby se přesvědčil, že opravdu nikdo nespí. Alexandr naproti tomu dopřál svým mužům odpočinku a sám se s věštcem Aristandrem věnoval obětování bohům a mystickým obřadům. Parmenión, jeden z Alexandrových vůdců, Alexandrovi radil, aby přepadl perský tábor za hluboké noci. Alexandr však pronesl památná slova „Nekradu vítězství,“ která poté mnozí vysvětlují jako znalost svého soupeře Dáreia. Alexandr se domníval, že pokud by Makedoňané vyhráli v noci, bude Dáreios opět dávat svou prohru za vinu okolnostem, stejně jako v případě bitvy u Issu.¹¹⁰ Arriános také píše o jednom z momentů, kdy Alexandr motivuje své velitele, neboť ví, že právě motivace je prvním krokem k vítězství. Alexandr svým velitelům údajně řekl:

“Není třeba, abych vás povzbuzoval do boje, vás, kteří jste tolikrát prokázali odvahu a vykonali udatné činy. Žádám však, abyste všichni povzbudili své podřízené a abyste jim vysvětlili, že v této bitvě nebudou bojovat, jako tomu bylo dříve. V této bitvě bude rozhodovat o tom, kdo bude pánem nad celou Asií.”¹¹¹

Také se zastavil u Thessalské jízdy a věnoval jim taktéž osobitý proslov, ve kterém prvně zdůraznil svůj božský původ.¹¹² Alexandr zahájil svůj útok šikmým směrem. Peršané, kteří neměli zrovna lehkou úlohu v tom, aby se proti útoku mohli postavit čelem, na to doplatili určitými mezerami ve svých řadách. Makedoňané využili právě jedné mezery v levém středu řady a rozdělili Peršany na dvě skupiny. Dáreios se opět rozhodl utéci z boje, stejně jako u Issu.¹¹³ Alexandr svého soka pronásledoval, ale nedostihl ho. Utábořil se proto u řeky Lykos a po půlnoci se opět vydal do města Arbély, kde, jak doufal, najde Dáreia. Bohužel ale Dáreios ve městě nebyl, neboť si při svém úniku ani neodpočinul. Pokud se podíváme na ztráty v obou táborech, přišel Alexandr podle Arriána o 100 mužů a 1000 koní. Peršané naproti tomu ztratili 300 000 mužů. Ještě větší počet padl do makedonského zajetí a makedonská armáda získala jako kořist slony a válečné vozy.¹¹⁴

¹⁰⁹ DUPUY E., DUPUY T. N. *Historie vojenství: Harperova encyklopedie. Od roku 3500 př. Kr. do roku 1700*, str. 64.

¹¹⁰ PLÚTARCHOS, *Životopisy slavných Řeků a Římanů*, str. 341.

¹¹¹ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 103.

¹¹² VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 104.

¹¹³ DUPUY E., DUPUY T. N. *Historie vojenství: Harperova encyklopedie. Od roku 3500 př. Kr. do roku 1700*, str. 65.

¹¹⁴ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 110.

Alexandr si tohoto vítězství velmi cenil, byl provoláván králem Asie, a odměnil se všem svým přátelům velmi velkoryse. Bohům přinesl velké obětiny, přátelům dával darem domy a peníze za jejich odvahu a pomoc při boji. Aby si naklonil Řeky, vzkázal jim, aby se všechny obce staly svobodnými a řídily se vlastními zákony.¹¹⁵

3.1.7 Dáreiův útěk, zisk Babylónu a Sús

Dáreios pokračoval směrem do říše Médů. Byl přesvědčen, že Alexandr povede svou armádu směrem na města Babylón a Sús, které by mohl považovat za svou vítěznou odměnu. Dáreios také věděl, že cesta do Médie není nejlepší volbou, pokud má Alexandr v zádech početné vojsko. Jak si Dáreios myslel, tak Alexandr učinil. Jeho vojsko bylo v pohotovosti, když se blížilo k městu Babylón, ale boje nebylo třeba.¹¹⁶ Městské brány se otevřely a obyvatelé v čele se satrapou Mezaiem šli vstříc svému novému vládci. Onen satrapa bojoval za svého perského krále Dáreia, ale králi, který z boje utíká, nechtěl Mezaios sloužit. Nyní se Makedoňané vydali směrem na Sús, které se po vzoru Babylónu vzdaly. Město nečekalo ani na Alexandrův příchod, vzdalo se již muži, kterého Alexandr poslal, když táhl na Babylón.¹¹⁷ Kromě peněz objevil také perský archív, což bylo pro muže, jehož v mládí učil Aristoteles, velkým objevem. On sám nemohl texty přečíst, ale v jeho vojsku bylo mnoho vzdělaných lidí, kteří mu pomohli porozumět některým dokumentům. Z těch se Alexandr dozvěděl například to, že kámen na stavbu paláce byl dovážen z obrovských dálek nebo že cedrové dřevo použité na stavbu paláce je z Libanonu.¹¹⁸ Alexandr nyní musel učinit těžký přechod přes perské hory ke svému dalšímu cíli - Persepoli.

V Persepoli se v minulosti konaly oslavy vítající nový rok a několik málo mil od města se nacházel hřbitov, kde byli pochováni perští králové, kteří vládli před Dáriem III. A nedaleko Persepole bylo vybudováno město Pasagrad, které bylo nejstarším sídlem perských králů a ve kterém byli také králové korunováni.¹¹⁹ Tedy, čeho více královského si mohl Alexandr přát dosáhnout?

3.1.8 Výprava do Persepole

Parmenión byl vyslán, aby se vydal po královské cestě, která byla lépe schůdná. Sám Alexandr se s určenými jedinci a lehkými zásobami vydal přes

¹¹⁵ PLÚTARCHOS, *Životopisy slavných Řeků a Římanů*, str. 344.

¹¹⁶ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 111–112.

¹¹⁷ VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 109–110.

¹¹⁸ BAMM, P. *Alexander Velký alebo Premena světa*, str. 156, 158.

¹¹⁹ *Ibid.*, str. 168–169.

hřebeny Zagrosu. Narazil na odpor kmene Uxiů, kteří zhotovili provizorní zeď a hodlali Makedoňanům bránit ve vstupu za každou cenu.¹²⁰ Své pobouření kmenoví vůdci zakládali na povinnosti Makedoňanů zaplatit poplatky za použití královské cesty. Alexandr se však nehodlal zdržovat a rychlým a krvavým útokem odrazil tento pokus o jeho zastavení. Následovala zimní výprava, během které Alexandr přecházel přes vrcholky hor v tom nejnepříznivějším počasí, jaké může zima v pohoří Zagros nabídnout. Všechny tyto překážky ale překonal a v lednu roku 330 př. n. l. přišel k Persepoli.¹²¹ V tento čas jako by Alexandr upustil od svého chtíce stálého dobývání. V Persepoli se oddával slavnostem již od časného rána a těmto slavnostem se oddávaly i ženy, které věděly, jak muže uvolnit. Právě při jedné z těchto pitek pronesla jedna z přítomných žen otázku:

„Proč taky nemstíme Řecká a města nepodpalujeme?“

Tato otázka se dočkala všeobecného přijetí a hlavní město východu skončilo v plamenech, které sám dobyvatel Alexandr Veliký začal.¹²² Tuto domněnku podporují Curtius Rufus i Plútarchos. Jiné zdroje říkají, že zapálení královského paláce v Persopoli bylo odplatou za zničení řeckých chrámů Peršany před 150 lety.¹²³ Během svého působení v Asii začal makedonský vladař používat perského titulu „král králů“ a také přijal některé perské zvyky a tradice, jako například způsob oblékání. Tyto nové zvyky lze přikládat k Alexandrovu vlastnímu přesvědčení, že je bohem. Začal také integrovat perské vojáky do řad svých vlastních, ale všechny tyto změny způsobily neklid, nesouhlas a pobouření v makedonském vojsku.¹²⁴

3.1.9 Dáreiova smrt a odsouzení zajatců

K Alexandrovi se postupně donesly zprávy o tom, že se jeho nepřítel zdržuje v Médii, a ustal tak ve svém útěku. Také od zvěďů věděl, že pokud by se Dáreios dozvěděl, že Alexandr pokračuje v pronásledování, uchýlí se do Baktrie. Alexandr se vydal opět stíhat svého soka, cestou ho zvědové zpravili o Dáreiově podpoře, kterou mu poskytli Skythové a Kádusiové. Tyto kmeny ale svůj slib nenaplnily a perský král se musel dát opět na útěk.¹²⁵

¹²⁰ VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 111.

¹²¹ BAMM, P. *Alexander Velký alebo Premena světa*, str. 163.

¹²² CURTIUS R. Q. *O činech Alexandra Velikého, krále macedonského*, str. 119–120.

¹²³ STOTT, G. *Persepolis. Greece & Rome* [online], str. 71.

¹²⁴ PETRATOS, A. *The Black Sea region and Asia: Politics and International Relations: Alexander the Great in Central Asia*, str. 10.

¹²⁵ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 116.

Alexandr se ve svém pronásledování dostal až poblíž dnešního Teheránu. Překonal neuvěřitelné vzdálenosti, kdy ušel 300 km za pět dnů. Poblíž Rhagai tedy musel nechat své muže vydechnout. Během tohoto odpočinku se dozvěděl, že Dáreios je přibližně 85 kilometrů před ním, a to mu dodalo opět sílu. U Kaspické brány se dozvěděl ještě jednu novinu, Dáreios již není králem, neboť jej Bessos spolu s dalšími učinil svým zajatcem.¹²⁶

Spiklenci, konkrétně tedy Bessos, Barsaëntés a Nabarzanés, sledovali svůj vlastní plán. Pokud Alexandr bude pokračovat v pronásledování, jsou ochotni vydat Dáreia do rukou Makedoňanů. Pokud však udělá opak, pokusí se pomocí vojenské síly svou nadvládu udržet.¹²⁷

Alexandr však nechtěl od svého cíle upustit. Poté, co zjistil od obyvatel, zda existuje kratší cesta, kterou by mohl Dáreia dosáhnout, rozhodl se opustit své vojsko a pokračovat zkratkou sám. Dozvěděl se také, že řečtí žoldnéři, kteří byli věrni Dáreiovi, nechtěli mít na svědomí vraždu krále, odmítli poslušnost svým novým vůdcům a opustili je. Alexandr po jednodenní cestě spatřil v dáli své nepřátele. Ti okamžitě poznali, že je jejich útěk u konce a začali prchat, aby alespoň zachránili svůj život. Dáreia probodl jeho vezír nožem a král byl nalezen umírající v jednom z vozů. Když umíral, prosil o možnost napít se, a Alexandr, jeho úhlavní nepřítel, mu přání splnil.¹²⁸ Nechal poté vystrojit Dáreiovi pohřeb, aby se zavděčil Peršanům a mohl být tak přijat na trůn místo svého největšího soka.¹²⁹

Jednoho dne byli před Alexandra předvedeni všichni, kdo se zúčastnili povstání proti perskému králi Dáreiovi. Bessos byl předveden před svolané shromáždění a Alexandr vynesl rozsudek. Bessos byl obviněn ze zrady a trest v podobě uříznutí nosu a ušních boltců jej neminul. Poté byl převezen do Ekbatany, kde před zraky Médů a Peršanů byl ukončen jeho život.¹³⁰ Poprava spočívala v zavěšení Bésa mezi dva stromy, jejichž větve se lasy natáhly až k zemi. Jakmile se poté lana uvolnila, stromy vyšvihly své větve a Bésa tak rozerval.¹³¹

Arriános se ve svém díle zmiňuje i o smrti Kleita, který zemřel nedlouho po Béssovi a přišel o svůj život rukou samotného Alexandra Makedonského. Byl to ten samý Kleitos, který zachránil svému veliteli život v bitvě u Gráníku.^{132, 133}

¹²⁶ VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 118–119.

¹²⁷ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 118–119.

¹²⁸ VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 119.

¹²⁹ VAN DE MIEROOP, M. *Dějiny starověkého Blízkého východu okolo 3000-323 př. Kr.*, str. 290.

¹³⁰ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 143–144.

¹³¹ VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 133.

¹³² ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 144.

Kleitos v této bitvě usekl ruku jednomu z Peršanů, který mohl Alexandra napadnout ze zálohy, a makedonský král by tehdy možná přišel o život, kdyby nebylo včasného zásahu jeho věrného velitele.¹³⁴ K tragické události, při níž přišel Kleitos o život, došlo při jedné z četných pitek, kterým se Alexandr stále více oddával. Kleitos během doby, kdy už noc značně pokročila, začal stále více napadat Alexandrovo přejímání barbarských způsobů a vysmíval se lidem, kteří se snažili makedonskému králi vlíchnout. Sám prohlásil, že činy makedonského vladaře nejsou takové, jak mu je lichotníci předkládají, a velký podíl na tom nesou všichni Makedoňané, nejen sám král. Alexandr nakonec svého věrného služebníka probodl kopím.¹³⁵ Plútarchos označuje za vražednou zbraň oštěp a zmiňuje, že se makedonský král chtěl poté, co si uvědomil svůj čin, sám zbavit života.¹³⁶ Shoduje se také s Arriánem v tom, že Alexandr svého činu velmi litoval.¹³⁷ Plútarchos také zachytil konverzaci mezi Kleitem a Alexandrem. Kleitos Alexandrovi připomněl, že by neměl ponižovat své vlastní vojáky před barbary, kteří byli pitce přítomni, a poté, co jej Alexandr nazval zbabělcem, řekl:

„Ale ta má zbabělost zachránila tebe, potomka bohů, když ses už začal obracet zády k Spithridatovu meči!“¹³⁸

3.2 Boje v Sogdiáně

Alexandr se po vynesení rozsudku nad Béssem obrátil na kmen Skythů, jejichž zemi prozkoumal díky fingovaným vyjednávacím týmům, aby si tak zmapoval terén a zjistil bitevní taktiku svých nových nepřátel. Na řece jménem Tanais chtěl Alexandr založit další město, které by neslo jeho jméno. U této řeky měly své sídlo barbarské kmeny, které měly podporu Sogdiánů. Poté, co kmeny zjistily, že se Alexandr vydal směrem k nim, rozutekly se do sedmi měst. Značná část vzbouřenců se stáhla do města Kýrúpolis. Alexandr tam vyslal svého posla, aby vytvořil příkop a obyvatelé tak nemohli svým přátelům v okolních městech pomoci. Sám Alexandr se vydal k městu Gaza, které posléze dobyl. Makedonský král se zmocnil celkem pěti měst během 48 hodin a zajatce poslal do otroctví.¹³⁹

Jak již bylo řečeno výše, Alexandr přijímal perské vojáky do svých vlastních řad. To, že se z nepřátel stali spojenci, působilo velký neklid v táboře

¹³³ Viz kapitola 3.1.2.

¹³⁴ HAMMOND, N. G. L. The Battle of the Granicus River, str. 85–86.

¹³⁵ VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 138–139.

¹³⁶ PLÚTARCHOS, *Životopisy slavných Řeků a Římanů*, str. 357.

¹³⁷ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, s. 145–146 srov. PLÚTARCHOS, *Životopisy slavných Řeků a Římanů*, str. 357.

¹³⁸ PLÚTARCHOS, *Životopisy slavných Řeků a Římanů*, str. 356.

¹³⁹ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 135–138.

makedonských vojáků.¹⁴⁰ Olej do ohně přilil také sňatek Alexandra s Róxané, která byla dcerou sofijského panovníka. S Alexandrem se seznámili na jedné z hostin a on ji ihned pojal za manželku. Tento sňatek měl přispět k upevnění vztahů mezi Řeckem a Persií a i v něm viděl Alexandr vzor svých předků. Stejně jako Alexandr se i Achilleas zamiloval do jedné ze svých otrokyň. V oné chvíli si však nikdo nedovolil králi jeho rozhodnutí rozmluvit, neboť všichni vojáci měli v živé paměti to, co se stalo osudným Kleitovi.¹⁴¹

3.3 Tažení do Indie

Alexandrovu výpravu do dalekých indických končin nebudu detailně popisovat, neboť se nejedná se o tažení na území Blízkého východu, ale právě Indie je vzhledem ke své poloze velmi zajímavým místem, kam Alexandr Veliký dovedl své vojsko.

Učinil tak na sklonku léta v roce 327 př. n. l., kdy překročil pohoří Hindúkůš a vstoupil na jím dosud nepoznané území. Setkal se s několika místními kmeny, které byly jeho příchodem nadšeny. Jejich příslušníci sdělili Alexandrovi, že po Heraklovi a Dionýsovi je on třetím synem boha Dia, který vkročil na jejich území.¹⁴²

Makedoňané se při indické výpravě setkali hned s několika faktory, kterým museli přizpůsobit své schopnosti. Zeměpisné podmínky občas znemožnily dobrou orientaci v prostoru, neboť se celé území skládalo ze stepí, oáz či údolí. Dále se vojsko muselo vypořádat se vzdálenostmi mezi jednotlivými městy. Dalším problémem byli nomádi, kteří obývali stepní území a každoročně urazili několik tisíc kilometrů cestami, které nikdo nekontroloval.¹⁴³

Řekové měli jen kusé vědomosti o zemích, jako je Indie nebo Čína. Informace, které o indické zemi věděli, jim poskytl Ktésiás, jenž byl ve službách Artaxerxe II., na jehož dvoře působil jako lékař.¹⁴⁴

Dle Arriána přešel Alexandr do Indie přes řeku Indus. Je možná trošku zvláštní, že tento historik, který si obvykle libuje ve velmi dlouhých popisech, vynechal jakékoliv zmínky o jazyku, kultuře, fauně a flóře Indie. Přes řeku se dostal díky mostu, který podle Arriána měl být postaven z lodí.¹⁴⁵ Na indickém kontinentě našel Alexandr svého dalšího protivníka, krále Póra. Alexandr chtěl údajně zkusit získat loajálnost tohoto panovníka tím, že mu prozradí, kdo jsou

¹⁴⁰ Viz kapitola 2.1.

¹⁴¹ CURTIUS R. Q. *O činech Alexandra Velikého, krále macedonského*, str. 231.

¹⁴² AMITAY, O. *From Alexander to Jesus*, str. 39

¹⁴³ BAMM, P. *Alexander Velký alebo Premena světa*, str. 160.

¹⁴⁴ VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 148.

¹⁴⁵ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 183,187.

jeho předci. Věděl už z příchodu do Indie, že Herakla a Dionýsa Indové uznávají. Pór mu však odpověděl, že jedinou možností je, aby se spolu utkali v boji. Alexandr přemohl svého soupeře důmyslnou lstí. Poslal část svého vojska na jeden konec řeky, kde měla své protivníky děsit křikem a předstírat pokusy o překonání řeky Hydaspés. Alexandr mezitím sebe a část svých vojáků dostal na druhý břeh řeky přes zalesněný ostrov.¹⁴⁶ Jejich stejně početná vojska se střetla na březích řeky Hydaspés. Po vítězné bitvě Alexandr pomohl rozšířit Pórovu říši, a tím si jej zavázal.¹⁴⁷ Souboj s Pórem nepřinesl Alexandrovi jen radost z vítězství, ale i jednu velmi smutnou událost. Měsíc červen roku 326 př. n. l. byl osudným pro Alexandrova nejlepšího zvířecího přítele Bukefala. Na jeho památku Alexandr založil při řece Hydaspu město, které nese jméno snad nejznámějšího koně v dějinách.¹⁴⁸ Při této bitvě se Řekové poprvé setkali s početnou a velmi dobře organizovanou složkou armády – slony. Ale i zde Alexandrovi muži přišli na způsob, jak se s takovým soupeřem vypořádat a dokonce jej i porazit.

V zimě na přelomu let 326 a 325 př. n. l. se Alexandr i jeho armáda začali pomalu vracet k řece Indus. Na své cestě se setkali s králem, který jim předal dary a řekl jim, že ve městě žijí potomci Heraklových následovníků. Alexandr byl touto zprávou mile překvapen.¹⁴⁹ Arriános se ve své knize taktéž zmiňuje o městě Nýsa. Podává však informaci o tom, že obyvatelé zde byli potomky boha Dionýsa, který poté, co dobyl Indii, založil město pro vojáky ze své armády, kteří již dále nemohli. Město dostalo název podle chůvy, která Dionýsa vychovala, a Nýsa byla vždy svobodným městem. Alexandr na samostatnosti města nic neměnil, naopak mu vyprávění obyvatel dodalo sílu jít dál a věřil, že stejně tak vyprávění vlije novou krev do žil i jeho armádě, která se zdráhala dále ve výpravě pokračovat.¹⁵⁰

Alexandr, který byl neustále plný sil, neviděl nebo spíše nechtěl vidět, že jeho vojáci nesdílí jeho nadšení a rádi by se vrátili domů. Koinos se rozhodl tlumočit slova všech vojáků a promluvil k Alexandrovi. Ujistil ho, že vojáci budou svého velitele vždy následovat, ale že jeho sen není tím jejich.¹⁵¹ Všichni vojáci přikývli, aby dali najevo svůj souhlas, ale Alexandr měl jiný názor. I další den byl přesvědčený, že svou cestu neskončí, a pokud někdo z vojáků nechce

¹⁴⁶ CURTIUS R. Q. *O činech Alexandra Velikého, krále macedonského*, str. 254,256.

¹⁴⁷ BAMB, P. *Alexander Velký alebo Premena sveta*, str. 225.

¹⁴⁸ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 200.

¹⁴⁹ AMITAY, O. *From Alexander to Jesus*, str. 48–49.

¹⁵⁰ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 180.

¹⁵¹ CURTIUS R. Q. *O činech Alexandra Velikého, krále macedonského*, str. 263,272.

být po jeho boku, může jej opustit. Doufal, že vojáci změni svůj názor, že jsou snad jen unaveni, ale když se ani další den nic nezměnilo, rozhodl se k návratu.¹⁵²

Psal se rok 326 př. n. l. a „na konci Alexandrový cesty“ bylo postaveno dvanáct oltářů, které měly připomínat muže, který své vojáky dovedl tak daleko. Nedalo se očekávat, že cesta zpět bude probíhat naprosto klidně a bez problémů. Bylo více než jasné, že se dobytá území postaví na odpor. Alexandr se z Indie vrátil do Sús roku 324 př. n. l.¹⁵³

3.4 Alexandrův návrat a smrt v Babylóně

Ve městě Sús nechal Alexandr uspořádat hromadnou svatbu podle zvyků Peršanů. On sám se oženil se dvěma ženami, z nichž jednou byla Barsina, dcera Alexandrova největšího soka Dáraia. Alexandrův nejlepší přítel Héfaistión pojal za manželku Barsininu sestru, poněvadž Alexandr chtěl, aby jeho děti a děti Héfaistióna byly příbuzní. Spolu s Alexandrem se oženilo celkem osmdesát jeho přátel a přes deset tisíc ostatních Makedoňanů se oženilo s asijskými ženami.¹⁵⁴ Politický úmysl je zřejmý, přece jen aby tolik mužů našlo svou vyvolenou v cizí zemi, není příliš pravděpodobné.¹⁵⁵ Je možné, že Alexandr v této velkolepé slavnosti viděl i svůj vlastní úmysl, jak udržet řecké muže v nově dobytých územích a jak Alexandrem založená města osídlit. Vydal rozkaz, který zakazoval odvést novomanželky do vlasti, jež byla Řekům domovinou.¹⁵⁶

Nedlouho po této slavné události musel Alexandr Veliký řešit další problém, který nastal v jeho velmi početném vojsku, jež nyní zahrnovalo řecké i perské vojáky. Ve městě Ópida Alexandr prohlásil, že muži, kteří už dosáhli úctyhodného věku či byli zraněni a nemohou dále bojovat, dostanou svou vyplacenou odměnu a mohou se vrátit do Řecka. To se bohužel nesetkalo s přijetím a vypukla velká vzpoura.¹⁵⁷ Část těch, kteří měli zůstat v Asii, toto rozhodnutí nelibě nesla, neboť všichni byli přesvědčeni, že Alexandr chce zůstat v Asii natrvalo. Alexandr nezmírnil neklid ani díky velkorysému kroku, při němž zaplatil dluhy všech svých vojáků. Cena byla vysoká - téměř 10 000 talentů.¹⁵⁸

Roku 324 př. n. l. ve městě Ekbatana probíhaly oslavy na počest boha Dionýsa. Během nich se konala hostina, kterou vystřídal bojové hry

¹⁵² ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 212–213.

¹⁵³ BAMB, P. *Alexander Velký alebo Premena světa*, str. 231–233,235.

¹⁵⁴ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 256–257.

¹⁵⁵ ROBINSON, C. A. *The Extraordinary Ideas of Alexander the Great*, str. 337.

¹⁵⁶ BAMB, P. *Alexander Velký alebo Premena světa*, str. 239.

¹⁵⁷ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 260.

¹⁵⁸ CURTIUS R. Q. *O činech Alexandra Velikého, krále macedonského*, str. 302.

následované soutěžemi v umělecké sféře. Během těchto oslav onemocněl a ulehl Alexandrův přítel Héfaistión a po týdnu boje s nemocí zemřel. Alexandr vzpomínal, jak spolu navštívili Tróju, a sám si po vzoru Achillea pomyslel, že se blíží i jeho konec.¹⁵⁹ Pro svého přítele Héfaistióna nechal vystrojit velkolepý pohřeb a též vyhlásil veřejný smutek nad jeho skolem.¹⁶⁰

Aby Alexandr zahnal smutek, který neměl krátkého trvání, vypravil se bojovat proti kmenu Kossaiů. Tito bojovníci žili v místech velmi dobře opevněných. Jejich pevnou obranu ještě podporovalo hornaté území, které se kolem nich rozprostíralo. Ačkoliv se bitva odehrála v zimních měsících, dokázal Alexandr opět zvítězit. Následně se vydal do města Babylón, kde měl v úmyslu znovu dát vystavět chrám boha Béla. Poté, co dorazil k řece Tigridu, dostihli jej věštcí, kteří jej od jeho plánu zrazovali. Prý sám Běl jim sdělil, že pokud Alexandr přijde do Babylónu, nebude to pro něj znamenat nic dobrého.¹⁶¹

Poté, kdy vstoupil do babylónských bran, nechal uskutečnit další smuteční obřady, kterými vzdal hold svému zemřelému příteli Héfaistiónovi. Chystal se také nechat na jeho počest vyplout flotilu, ale této události už se sám Alexandr bohužel nedožil. Nakazil se pravděpodobně malárií a Alexandr Veliký tak 13. června roku 323 př. n. l. v kristových létech zemřel.¹⁶² Poté, co Egypt připadl do rukou Ptolemaia, nechal tento panovník Alexandrovo tělo přepravit do Memfidy. Z tohoto místa bylo jeho tělo za několik let přepraveno do Alexandrie.¹⁶³ Podle jednoho ze zdrojů měli být všichni přesvědčeni, že muž jménem Antipatros otrávil krále jedem, protože by se on sám rád viděl na jeho místě.¹⁶⁴

Arriános uvádí, že se Alexandr v den své smrti zdržoval u jednoho ze svých přátel na hostině. Podle královských deníků Alexandr s Médiem popil a poté se odebral na lože. Následující den dostal horečku a jeho stav se nadále zhoršoval.¹⁶⁵

I Alexandrova smrt byla důkazem, že to byl člověk neskutečně silný a vytrvalý. Ačkoliv umíral, dokázal se se svými nejbližšími rozloučit vsedě. Až poté, kdy měl pocit, že řekl vše, co říci měl, položil se na postel. Všichni, kdo mu byli v posledních chvílích nablízku, ale nezapomněli na otázku, kdo bude králem

¹⁵⁹ BAMB, P. *Alexander Velký alebo Premena sveta*, str. 242–243.

¹⁶⁰ PETRATOS, A. *The Black Sea region and Asia: Politics and International Relations: Alexander the Great in Central Asia*, str. 13.

¹⁶¹ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 270–273.

¹⁶² BAMB, P. *Alexander Velký alebo Premena sveta*, str. 244–245.

¹⁶³ CURTIUS R. Q. *O čínech Alexandra Velikého, krále macedonského*, str. 324.

¹⁶⁴ CURTIUS R. Q. *O čínech Alexandra Velikého, krále macedonského*, str. 323.

¹⁶⁵ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 283.

po jeho smrti. Alexandr odpověděl, že říše připadne tomu nejlepšímu. Možná již sám očekával, že i kdyby sám určil nástupce, strhne se o jeho veleříši boj.¹⁶⁶

3.5 Shrnutí Alexandrový vlády

Alexandrova vláda trvala celkem dvanáct let a osm měsíců a v tomto období toho Alexandr stihl opravdu mnoho. Byl mužem, jenž byl nejen vynikajícím vojevůdcem, ale také dobrým člověkem (soudě podle záznamů starověkých autorů), neboť v každé nepříznivé chvíli dokázal své muže povzbudit. Pokud něco řekl, vždy to dodržel, a ke svým přátelům byl velmi štědrý.¹⁶⁷ Přinesl na asijský kontinent řeckou kulturu a díky tomu poznali Peršané takové velikány, jakými jsou Sofoklés či Eurípidés.¹⁶⁸ Lze také říci, že Alexandr položil základní kámen myšlenky rovnosti všech lidí bez rozdílu rasy a náboženství, když ve městě Opisů žádal při modlitbě harmonii mezi národy. Při hromadné svatbě v Súsách, kdy si Řekové brali perské manželky, zavedl rovnost mezi Řeky a Peršany, tedy vítězové i poražení si byli rovni.¹⁶⁹

Dle mého názoru však ukazuje většina zdrojů Alexandra v příliš přívětivém světle. Jak Arriános, tak Curtius Rufus omlouvají jeho chyby. Pokud se zastavím u vraždy Kleita, Arriános Alexandra lituje a přiznává, že za vraždu mohla opilost a hněv.¹⁷⁰ Já si však myslím, že pokud byl Alexandr tak rozvážným člověkem, měl si v myšlenkách ujasnit, že viníkem bylo víno, a pokusit se nebrat si Kleitova slova tak moc k srdci, aby jej vyprovokovala ke spáchání vraždy. O všem, co Alexandr dokázal, se napsalo mnoho knih. Jaký byl a zda byl vždy dobrý, si musí každý čtenář udělat sám svůj vlastní názor, někomu může Alexandrova reakce připadat přiměřená a omluví ji stejně jako Arriános, jiný ji odsoudí.

¹⁶⁶ CURTIUS R. Q. *O činech Alexandra Velikého, krále macedonského*, str. 308

¹⁶⁷ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 285.

¹⁶⁸ BAMM, P. *Alexander Velký alebo Premena světa*, str. 251.

¹⁶⁹ VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 189–190.

¹⁷⁰ ARRIÁNOS, *Tažení Alexandra Velikého*, str. 146.

4 Situace po smrti Alexandra Velikého

Během let 323–281 př. n. l. probíhaly války mezi jednotlivými Alexandrovými nástupci – diadochy. Spor o to, kdo bude vládnout rozsáhlé říši či alespoň její podstatné části, trval 40 let. Alexandr před smrtí označil za své nejbližší ty, kteří prokázali velkou výkonnost v boji. Byli jimi: Perdikkás, Antipatros, Ptolemaios, Lýsimachos, Seleukos, Krateros, Polyperchón, Antigonos a Kassandros. Ani jeden z nich se nepyšnil vlastnostmi velkého vojevůdce, a proto se všichni uchýlovali ke lstem a zradám.¹⁷¹

Musíme však podotknout, že alespoň Perdikkás chtěl zachovat říši v dědičné linii Alexandra. Prohlašoval, že nástupcem má být dítě, které s Alexandrem čekala Róxané. Ostatní velitelé však nesouhlasili a Alexandrova říše byla rozdělena na několik celků. Perdikkás vládl v Asii, Ptolemaios se usadil v Egyptě a správa evropské říše připadla do rukou Antipatra.¹⁷² Již podle této skutečnosti můžeme konstatovat, že sjednotit vládu v celé říši muselo být velmi obtížné. A protože všichni tito držitelé svých vlastních zemí stáli hlavně proti sobě, nastalo období dlouhých válek mezi jednotlivými diadochy.¹⁷³

Alexandr Veliký dal svým tažením vzniknout helénistické kultuře. Do dobytých území přicházeli postupně vojáci i obchodníci, a díky sňatkům Řeků s místními ženami docházelo k značnému rozšíření a posílení této kultury.¹⁷⁴ Alexandrovo zakládání řeckých měst se stalo hlavním rysem helénismu. Alexandr Veliký nechal vybudovat dvacet měst a několik dobytých vesnic změnil v města, která se v mnohém podobala řeckým. Nechal také vyrazit spousty stříbrných mincí, čímž došlo k zavedení jednotné měny na celém území. Dalším rysem helénistické kultury byla řeč „koiné“, díky které se domluvili Řekové i Peršané.¹⁷⁵ Řečtina v dobytých perských územích částečně nahradila aramejštinu, která byla hlavním jazykem v době perských vládců.¹⁷⁶

Nelze ale říci, že by helénistická říše byla naprosto jednotná. Každá jednotlivá část této říše měla své vlastní starosti, ať již v odvětví hospodářském

¹⁷¹ DUPUY E., DUPUY T. N. *Historie vojenství: Harperova encyklopedie. Od roku 3500 př. Kr. do roku 1700*, str. 68–69.

¹⁷² OLIVA, P. *Svět helénismu*, str. 21.

¹⁷³ ¹⁷³ FLAVIUS, J., WHISTON W., HAVERCAMP S. *Complete works of Josephus. Antiquities of the Jews; The wars of the Jews against Apion*, str. 201.

¹⁷⁴ OLIVA, P. *Svět helénismu*, str. 74.

¹⁷⁵ VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 195–196.

¹⁷⁶ OLIVA, P. *Svět helénismu*, str. 75.

nebo politickém. Také lidé, kteří žili na území dříve, než jej obsadila řecká vojska, se stále chovali podle vlastních zvyků a tradic.¹⁷⁷

¹⁷⁷ ŚWIDERKÓWNA, Anna. *Tvář helénistického světa: od Alexandra Velikého do císaře Augusta*, str. 15.

5 Závěr

Na začátku své práce jsem nastínila situaci v Makedonii a vzestup tohoto státu pod vládou Filipa II. Makedonského, který velkým způsobem přispěl k rozvoji vojenství ve své zemi a dokázal jí dát význam na mapě světa. Stejnou a možná i větší mincí následně přispěl jeho syn Alexandr Veliký, který, již od svých mladistvých let dokazoval svou povahu vojevůdce. Co mě osobně zaujalo již na začátku mého psaní a o čem jsem nevěděla, byl jeho naprosto chladný vztah k ženám, který jak z historie víme, nebyl vůbec typickým znakem u ostatních vojevůdců.

Již při psaní této úvodní kapitoly jsem byla nucena čerpat z děl novodobých autorů, neboť se starověcí autoři, kteří píšou o životě Alexandra Velikého, nezmiňují ani náznakem o tom, jaká byla situace v Makedonii před nástupem Alexandra na trůn. Plútarchos zmiňuje Alexandrovo narození a jeho rodiče, mládí a první vojenské zkušenosti. Arriános naproti tomu zmiňuje ihned Alexandrovu konsolidaci Řecka a jeho výboje v mládí.

Druhá kapitola, jež je stěžejní kapitolou práce, zahrnovala období od počátku vlády Alexandra Makedonského až po jeho smrt v Babylóně. Zde jsem se věnovala popisům jeho tažení a nastínění průběhu jeho největších bitev. Stěžejní část této kapitoly byla věnována tažení proti perskému králi Dáreiovi a následně tažení do Indie, kde potkal svého druhého soka krále Póra. Zpozorovala jsem, jak se postupně měnil Alexandrův charakter, kdy z mladého a rozvážného muže dospěl v některých okamžicích až v nelítostného vojevůdce, který nebyl zahleděn do ničeho jiného, než do svého velkého snu dobýt co největší území a ustanovit v něm svou nadvládu. Také v době, kdy nebyl zaměstnán stíháním svého hlavního soka, Dáreia, začal se chovat jako perský král. Pořádal větší a větší slavnosti, při kterých proteklo mnoho vína, a začal se také mnohem více věnovat hrátkám se ženami. Čím déle byl Alexandr mimo Řecko, tím více se vzdaloval od kultury, kterou tolik miloval. Toto jeho chování odsuzovali jeho vlastní vojáci a začaly se šířit zvěsti, že tato válka přinesla spíše ztráty než vítězství.¹⁷⁸

Jeho obrovské odhodlání je vidět nejvíce v promluvách, které pronášel ke svým vojákům, protože je pokaždé dokázal přesvědčit, že to, co dělají, je tím správným řešením.

Co se týká tažení proti Persii, většina zdrojů se shoduje a jen málokde se rozchází. Jedná se většinou jen o přiblížení situací, jako například při návštěvě věštitrny v Libyjské poušti, kdy se Arriános nezmiňuje o otázkách, které měl

¹⁷⁸ CURTIUS R. Q. *O činech Alexandra Velikého, krále macedonského*, str. 141, 153.

Alexandr věštcům položit, ale na druhé straně Plútarchos se o nich detailně rozepsal.¹⁷⁹

O starověkých zdrojích (dílech Arriána, Plútarcha a Curtia Rufa) lze říci, že se shodují. Liší se povětšinou v číslech vojáků, kteří se bitev účastnili, a ve způsobu zápisů jednotlivých informací. Plútarchos do svých děl všeobecně vkládá více přímé řeči, a tím dodává svým spisům „věrohodnější“ ráz. Arriános se naproti tomu drží přímých faktů. Výjimku v jeho díle tvoří přímá řeč ve chvíli, kdy Alexandr vytýká svým vojákům jejich chování. Tuto přímou řeč Arriános zaznamenal na tři strany. Zklamáním pro mě bylo, že se ani jeden ze zdrojů nezmiňuje o tom, jak skončili ostatní spiklenci, kteří byli účastníky vzpoury proti perskému králi Dáreiovi. Všechny zdroje se zmiňují pouze o smrti Bésa.

Poslední kapitola se věnuje bojům mezi Alexandrovými nástupci – diadochy, kteří si rozdělili říši na několik celků. Následuje nástin pronikání řecké kultury do oblastí Blízkého východu. Jedná se o společnou řeč koiné, jež umožnila komunikaci mezi řeckým a blízkovýchodním obyvatelstvem, či o zakládání měst a jejich účel, který měl umožnit řeckým vojákům usadit se v nově dobytých územích. Velmi ráda bych se věnovala podrobnějšímu popsání společného soužití Řeků na Blízkém východě i následné epoše helénismu, což by bezpochyby bylo pro čtenáře přínosem, ucelením a završením celé éry Alexandra Velikého, který k helénismu výrazně přispěl. Tato témata i následné roky mohou být námětem pro mou další práci.

¹⁷⁹ Viz kapitola 3.1.5.

6 Bibliografie

AMITAY, Ory. *From Alexander to Jesus*. Berkeley: University of California Press, 2010. Joan Palevsky imprint in classical literature. Hellenistic culture and society; 52. ISBN 978-0-520-26636-0.

ARRIANOS, Flavios. *Tažení Alexandra Velikého*. Překlad Jaromír Bělský. Praha: Naše vojsko, 2010. ISBN 978-80-206-1166-6.

AXWORTHY, Michael a KŘÍHOVÁ, Zuzana. *Dějiny Íránu: říše ducha - od Zarathuštry po současnost*. Překlad Jan Marek a Zuzana Kříhová. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-994-2.

BAHNÍK, Václav a kol. *Slovník antické kultury*. Praha: Svoboda, 1974. Členská knihnice nakl. Svoboda.

BAMM, Peter. *Alexander Velký alebo Premena sveta*. 1. vyd. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1971. Tvorba národov.

BLACK, Jeremy, ed. *Slavní vojevůdci a jejich tažení*. 1. české vyd. Praha: Mladá fronta, 2009. ISBN 978-80-204-2038-1.

CARTLEDGE, Paul. *Alexandr Veliký: historik lovcem nové minulosti*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1432-0.

CHRISTOPHER, Paul. *50+1 nejúžasnějších světových měst*. Vyd. 1. Praha: Práh, 2007. ISBN 978-80-7252-164-7.

CUMMINS, Joseph. *Velcí protivníci v dějinách: když se politika bere osobně*. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2009. ISBN 978-80-242-2545-6.

CURTIUS RUFUS, Quintus. *O činech Alexandra Velikého, krále macedonského*. Překlad František Štěpán Kott. V Praze: Tiskem a nákladem Aloisa Wiesnera, 1899. Bibliotéka klasiků řeckých a římských; č. 1.

DONALD L. Wasson. Bucephalus. *Ancient History Encyclopedia*. Naposledy upraveno 6. října 2011. [cit. 2016-04-15]. Dostupné z: <http://www.ancient.eu/Bucephalus/>.

DUPUY, R. Ernest a DUPUY, Trevor Nevitt. *Historie vojenství: Harperova encyklopedie. Od roku 3500 př. Kr. do roku 1700*. Překlad Alena Benešová a Beneš. 1. vyd. Praha: Forma, 1996. ISBN 80-7213-000-5.

FLAVIUS, Josephus, WHISTON William, HAVERCAMP Syver. *Complete works of Josephus. Antiquities of the Jews; The wars of the Jews against Apion, etc., etc.* [online]. 2. New York: Bigelow, Brown [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.archive.org/details/completeworksofj02jose>.

GEHRKE, Hans Joachim. *Alexander Veliký*. Překlad Monika Kuprová. Vyd. 1. Praha: NS Svoboda, 2002. Vědět a znát. ISBN 80-205-1034-6.

GRANT, Michael. *Klasické Řecko*. Překlad Gerik Císař. 3. vyd. v českém jazyce. Praha: BB/art, 2010. ISBN 978-80-7381-789-3.

HABAJ, Michal. *Alexander Velký v prameňoch: Itinerarium Alexandri*. Vyd. 1. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Filozofická fakulta, 2014. ISBN 978-80-8105-593-5.

HAMMOND, N. G. L. The Battle of the Granicus River. *The Journal of Hellenic Studies* [online]. 1980, 100, 73-88 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/630733>.

KEEGAN, John. *Tváře velení: velitelé v bitvě*. Vyd. 1. Praha: Beta-Dobrovský, 2006. ISBN 80-7306-260-7.

MARSYAS. Carte du royaume de Philippe II de Macédoine à sa mort (336 av. J.-C.). Wikimedia Commons, 15. srpen 2005. Poslední změna 14. leden 2007 18:29 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=1532194>.

MCKENZIE, Judith. *The architecture of Alexandria and Egypt, c. 300 B.C. to A.D. 700*. New Haven: Yale University Press, 2007, Yale University Press Pelican history of art. ISBN 978-0-300-11555-0.

OLIVA, Pavel. *Svět helénismu*. 1. vyd. Praha: Arista, 2001. ISBN 80-86328-02-3.

OSBORNE, Robin. *Dějiny klasického Řecka*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3233-6.

PETRATOS, Andreas. *The Black Sea region and Asia: Politics and International Relations: Alexander the Great in Central Asia*. Thessaloniki, 2014. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: https://www.academia.edu/18492786/Alexander_the_Great_in_Central_Asia.

- PLÚTARCHOS. *Životopisy slavných Řeků a Římanů*. Překlad Václav Bahník. 2. vyd., V AK 1. Praha: Arista, 2006-2007. 2 sv. Antická knihovna; 74, 76. ISBN 80-86410-46-3.
- RICHTER, Karel. *Dobytel světa: válečná anabáze Alexandra Velikého*. 1. vyd. Praha: Epoque, 2010. Polozapomenuté války; sv. 20. ISBN 978-80-87027-81-3.
- ROBINSON, C. A. The Extraordinary Ideas of Alexander the Great. *The American Historical Review* (online). 1957, 62(2), 326-344 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1845186>.
- RYCHLÍK, Jan a KOUBA, Miroslav. *Dějiny Makedonie*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2003. Dějiny států. ISBN 80-7106-642-7.
- SCHÄFER, Peter. *Dějiny Židů v antice: od Alexandra Velikého po arabskou nadvládu*. Překlad Štěpán Zbytovský. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2003. Historica. ISBN 80-7021-633-6.
- STOTT, G. Persepolis. *Greece & Rome* [online]. 1938, 7(20), 65-75 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/641657>.
- STRAUSS, Barry. Flames over Athens. *A Journal of Humanities and the Classics*, [online]. 2004, 12(1), 101-116 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/20163957>.
- ŚWIDERKÓWNA, Anna. *Tvář helénistického světa: od Alexandra Velikého do císaře Augusta*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1983. Stopy, fakta, svědectví. Velké civilizace.
- THOMAS, Carol G. *Alexander the Great in his world*. 1st pub. Malden: Blackwell, 2007. Blackwell ancient lives. ISBN 978-0-631-23246-9.
- THUKYDIDES. *Dějiny peloponnéské války*. 2. vyd. Praha: Odeon, 1977. Živá díla minulosti.
- VAN DE MIEROOP, Marc. *Dějiny starověkého Blízkého východu okolo 3000-323 př. Kr.* Vyd. 1. Praha: Academia, 2010. Orient; sv. 8. ISBN 978-80-200-1832-8. Dostupné také z: <http://eknihy.nkp.cz/search/handle/uuid:2b43d097-e500-11e0-b66b-001e4ff27ac1>.
- VAVŘÍNEK, Vladimír. *Alexandr Veliký*. Praha: Svoboda, 1967. Portréty; Sv. 21.

WIESEHÖFER, Josef. *Ancient Persia: from 550 BC to 650 AD*. London: I.B.Tauris, 2001. ISBN 1-86064-675-1.

WORTHINGTON, Ian. *Philip II of Macedonia*. New Haven: Yale University Press, 2008. ISBN 978-0-300-12079-0.

7 Resumé

Alexander the Great seized the Macedonian throne in 336 BC. After his father Phillip II he inherited Macedonia in a status of a state that contributed to the political map by the unification of Greece. Also his father's military reforms prepared a strong position for Alexander. Alexander's reign lasted nearly 13 years. He died in Babylon in 323 BC.

Alexander was a born leader who decided to go with his army into the region yet unknown. After consolidating his position in Greece he fully devoted to his greatest goal - the conquest of Persia. In Persia he found his greatest enemy. It was none other than Darius III. Alexander and Darius clashed in several battles. The best known are: Battle by the river Granik, Battle of Gaugamela and Battle of Issa. Alexander had very well thought out tactics. In the occupied territories he did not act like a Greek, but accepted the traditions and customs of local people in order to maintain their loyalty.

After Alexander's conquest of Persia he came up with another idea - get the army to India and create the largest empire in history under Macedonian domination. But in here he had to face a problem with his own army. Soldiers didn't want to continue to conquer, but they wanted to go back. Here Alexander showed his other personality when he began to blame his own people for their behavior.

We have a little information about Alexander's private life from ancient authors. What we know is the fact that he was very reserved for women and most of the time he spent with his friend Hephaestion. Sources also speculate about a sexual relationship with his friend. Over the lifetime of Alexander he had three wives and with two of them he had children. His reign was short, but he managed as much as none leader before or also after him.

8 Přílohy

8.1 Seznam příloh

1. Mapa říše za vlády Filipa II.

Marsyas. Carte du royaume de Philippe II de Macédoine à sa mort (336 av. J.-C.) [online].

2. Alexandr a Bukefalos.

DONALD L. Wasson. Bucephalus [online].

3. Pečetní váleček Dáreia III.

THOMAS, C. G. *Alexander the Great in his world*, obrázek 6.1.

4. Schéma bitvy u Gráníku.

VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 56.

5. Mozaika z Pompejí znázorňující Alexandra a Dáreia III. v bitvě u Issu.

VAVŘÍNEK, V. *Alexandr Veliký*, str. 82.

6. Schéma bitvy u Gaugamél (u Arbély).

DUPUY E., DUPUY T. N. *Historie vojenství: Harperova encyklopedie. Od roku 3500 př. Kr. do roku 1700*, str. 65.

8.2 Přílohy

1. Mapa říše za vlády Filipa II.

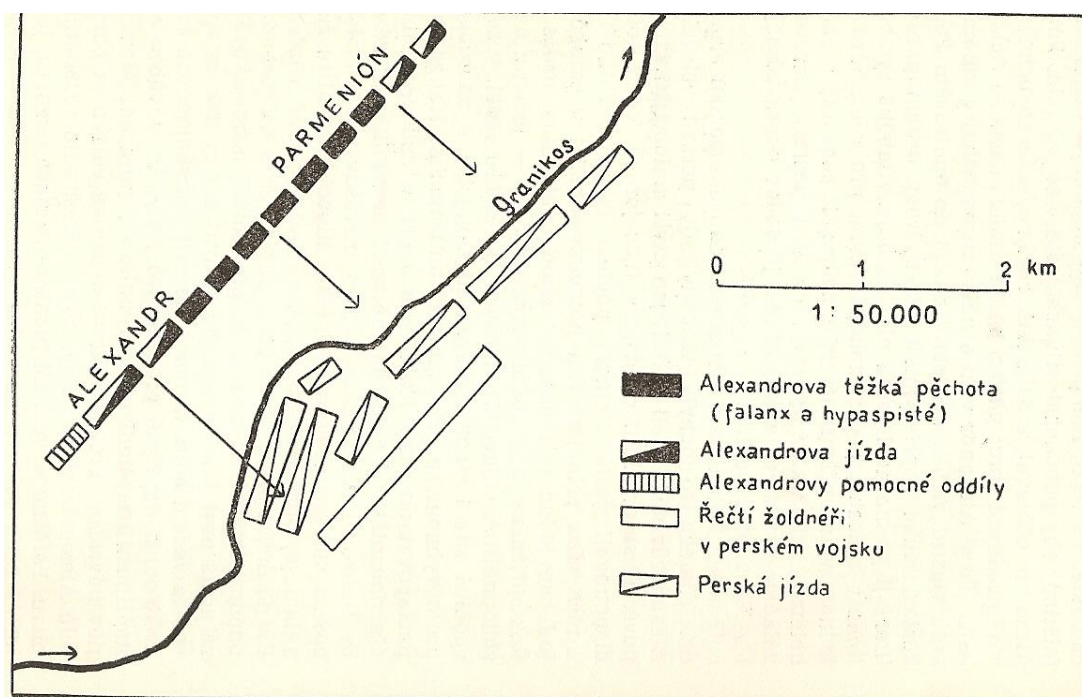
2. Alexandr a Bukefalos.

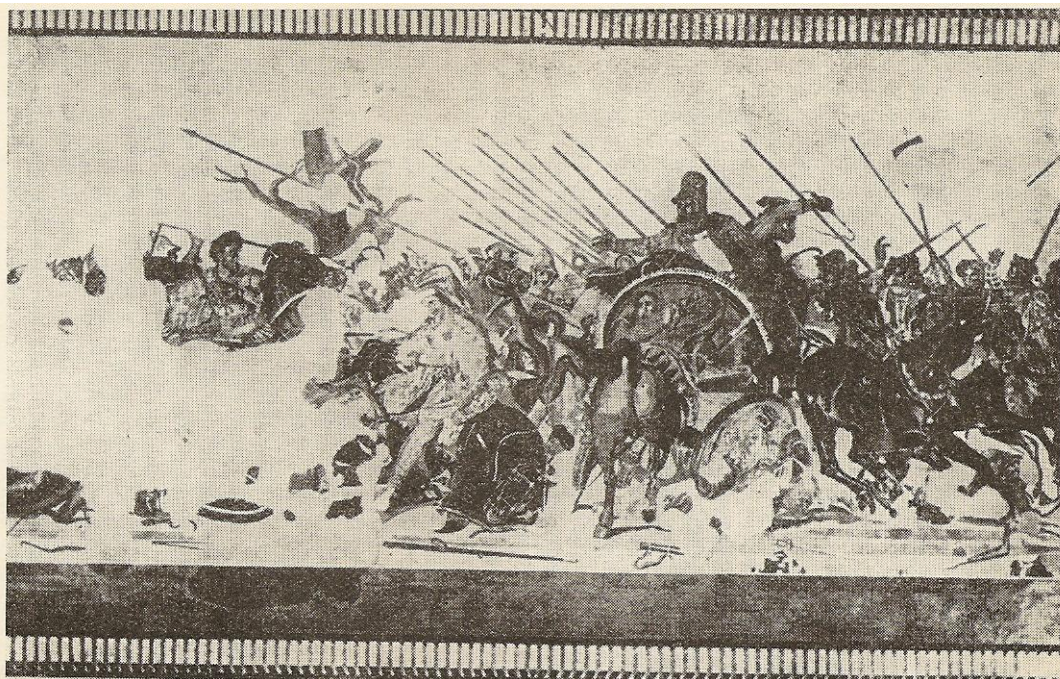
3. Pečetní váleček Dáreia III.

4. Schéma bitvy u Gráníku.

5. Mozaika z Pompejí znázorňující Alexandra a Dáreia III. v bitvě u Issu.

6. Schéma bitvy u Gaugamél (u Arbély).

